

Kantoor van Afgifte: 2800 Mechelen 1

P309638

België - Belgique
P.B. - P.P.
2800 Mechelen 1
BC 7215

Nieuwsbrief

5^e jaargang Nr 1 – januari – februari - maart 2005

Mossen en Lichenen
Planten
paddestoelen

Versijnt
driemaandelijks
5de jaargang

afzendadres:
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen
studie@natuurpunt.be
www.natuurpunt.be

natuurpunt

Deze nieuwsbrief wordt gratis toegestuurd aan al de leden van:

- ❑ De Werkgroep Mossen en Lichenen
- ❑ De Plantenwerkgroep
- ❑ De Paddestoelenwerkgroep

Wenst u lid te worden van één van de werkgroepen en de nieuwsbrief op regelmatige basis te ontvangen, stuur dan een briefje naar Natuurpunt Studie, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen of een mailtje naar Studie@natuurpunt.be

Het is ook mogelijk de nieuwsbrief digitaal te ontvangen (PDF-formaat). Wie dit wil kan ons hiervoor contacteren.

Wenst u de nieuwsbrief niet langer te ontvangen, geef dan een seintje. Dat spaart moeite en papier.

Veel leesplezier !

De volgende nieuwsbrief zal in april verschijnen. Artikels en kalenders kunnen tot 20 maart ingestuurd worden...

Wil u ons financieel steunen dan kan dat. Giften vanaf 30€ zijn fiscaal aftrekbaar.

Storten kan op rekening rek nr : 230-0524745-92 met vermelding van de volgende projectnummers (opgelet, dit zijn nieuwe nummers!):

- Natuurstudie algemeen	2000
- Hyla	2151
- Fonds H.Franckx	3150
- Zoogdierenatlas	2450
- Zoogdierenwerkgroep	2451
- Hamsterproject	2470
- Vleermuizenwerkgroep	2461
- Vogelwerkgroep	2401
- Plantenwerkgroep	2351
- Ongewerveldenwerkgroep	2251
- Paddestoelenwerkgroep	2301
- Mossenwerkgroep	2201

**Projectnummers individuele
Plantenwerkgroepen:**

- PWG Afdeling Gent.....2352
- PWG West-Vlaanderen.....2353

Giften op deze nummers zijn integraal voor de ondersteuning van de desbetreffende werkgroepen.

INHOUD

Natuurpunt Studie contactdag zaterdag 29 januari 2005 (Frédéric Van Lierop)	4
Nederlandse namen van korstmossen (Tim Polfliet)	6
Biodiversiteit in Jouw Gemeente (Tim Polfliet)	6
Verslag vergadering stuurgroep Paddestoelen op 19 november in Kortrijk (Roosmarijn Steeman)	8

Nieuwsbrief Mossen- en Lichenen

De oude Nete-arm te Rumst: een waardevol gebied voor lichenen (Dries Van den Broeck)	11
Bijdrage mossen: zie nieuwsbrief planten	

Nieuwsbrief Planten

Met de Nationale Werkgroep Botanie op Streeptocht in 2004 (André Van den Bergh)	17
Programma Nationale Werkgroep Botanie 2005 (André Van den Bergh)	26
Urbane flora in Kortrijk, 16 oktober 2004 (Erik Molenaar)	28
Urbane flora in Mechelen 23 oktober 2004 (Erik Molenaar)	30
Muurflora langs de Dijle te Mechelen (Vervolg) (Erik Molenaar)	32
PWG regio Schelde-Leie: Programma 2005 (Karel De Waele)	33
3-Daagse Plantenexcursie Naar Remouchemps – Plantenwerkgroep Natuurpunt Gent (Jean De Prez)	34
Wandelkalender 2005 Plantenwerkgroep Afdeling Beernem (Filip Jonckheere)	35
Opnieuw naar het Panneweel 18 september 2004 (Erik Molenaar)	35
Permanente kwadraten in de Ark (Bosnatuurreservaat K.B.1.2.1998) als deel van het Blaasveldbroek (Blaasveld-Willebroek, provincie Antwerpen) (Juul Slembroeck)	38

Nieuwsbrief Zwammen

Mycologia Zuid-West-Vlaanderen Maandelijksse paddestoelentochten in 2005 (Christine Hanssens)	47
---	----

Natuurpunt Studie contactdag zaterdag 29 januari 2005

Frédéric Van Lierop

Ook dit jaar zijn we van de partij op de Natuurpunt Studie contactdag op zaterdag 29 januari in de Katholieke Hogeschool Mechelen, Zandpoortvest 60, 2800 Mechelen.

Voor deze dag voorzien we weer een aantrekkelijk programma met in de voormiddag enkele algemene parallele sessies. Het namiddagprogramma is voor de verschillende werkgroepactiviteiten voorbehouden:

Onthaal: vanaf 9h30

Voormiddag: Parallele sessies: 10h – 12h30

Sessie 1 : klimaatsverandering

- Kok van Herk (BLWG): relatie korstmossen en opwarming klimaat
- Luc De Bruyn (Instituut voor Natuurbehoud): Europese soorten en klimaatsverandering
- Arnold Van Vliet (Universiteit Wageningen): De Natuurkalender Nederland
- Vragenronde en discussie

Moderator: Steven Vanholme of Bram Claeys (BBL)

Sessie 2 : Biodiversiteit op verschillende niveaus

- Dr. Van Goethem (KBIN): biodiversiteit in België /biodiversiteitsverdrag
- Wim van den Bossche (Natuurpunt): Uitdagingen en valkuilen voor internationale natuurbescherming: Sumatra initiatief
- Tim Polfliet (Natuurpunt): Biodiversiteit in jouw gemeente; voorstelling en stand van zake project
- Vragenronde

Moderator: Tim Polfliet

Sessie 3 : Weidevogelproblematiek

- Het weidevogelrapport (Natuurpunt Studie)
- Pascale Steurbaut (VLM): Beheerovereenkomsten: visie van de VLM
- Weidevogels in reservaten (Natuurpunt Beheer)

Moderator: Jos Gysels

Middagpauze: 12h30 tot 14h

Jaarvergaderingen werkgroepen: 14h15 tot 17h

Hyla, Natuurpunt Werkgroep amfibieën en reptielen

- Inventarisatierapport 2004 (Robert Jooris)
- Voorstelling 'Herken paddemanders en slangedissen' (Rudy Willockx)
- Meetnet Reptielen (Robert Jooris)
- Monitoring van amfibieënsterfte in Vlaanderen (Frank Pasmans)
- Overzicht activiteiten 2004 (Mark Lehouck).

Natuurpunt Werkgroep ongewervelden

- Marc Zwertvaegher: Voorstelling provinciale cursus ongewervelden Oost-Vlaanderen
- Koen Berwaerts: Vlinderen in de winter? Eitjes tellen van de Sleedoornpage

Natuurpunt plantenwerkgroep

- Leo Vanhecke: Monitoringstechnieken in de Polders: water- en moerasplanten in de Uitkerkse polder in 1980 en 2000
- Karel De Waele: Voorstelling Project: Regionale Plantenatlas Schelde-Leie.

Natuurpunt vogelwerkgroep

- Voorjaarsfenologie: Marc Herremans
- Akkervogels: Olivier Dochy
- Jaarverslag 2004 en Werkingsprogramma 2005.

Natuurpunt Vleermuizenwerkgroep en zoogdierenwerkgroep

- jaarverslag 2004 en jaarplanning 2005
- Goedele Verbeylen: resultaten hazelmuisproject
- Alex Levefre en Kris Boeckx: overzicht vleermuisprojecten 2004

Natuurpunt Werkgroep Mossen en Korstmossen

- Kok van Herk: Nederlandse epifytenmonitoring
- Herman Stieperaere: Zijn mossen en korstmossen planten? Bestaat het plantenrijk nog?
- Dirk Jordaens: voorstelling Atlasproject provincie Antwerpen
- Chris Janssens en François Van Nuffelen: Spaghna
- Josse Gielen: start Limburgse mossenwerkgroep

Natuurpunt Paddestoelenwerkgroep

- jaarverslag en werkingsprogramma
- Lezingen:
 - Roosmarijn Steeman en de ZWAM: Voorstelling ontwerp atlas regio Leuven
 - Ruben Walleyen over de KAMK: geschiedenis, structuur, cursussen microscopie, mogelijkheid tot aankoop publicaties KAMK
 - Pol Debaenst over de werkgroep Westhoek en hun bijzondere waarnemingen
 - Hans Vermeulen over “paddestoelen en ecologie”

Inschrijven voor de Natuurstudiedag op 29 januari kan je door een mailtje te sturen naar frederic.vanlierop@natuurpunt.be of door een briefje naar Natuurpunt Studie, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen. De inschrijving is gratis. Wens je deel te nemen aan de broodjesmaaltijd tijdens de middagpauze, dan stort je 5 euro op rekening 230-0524745-92 met vermelding “Natuurpunt Studie contactdag”, dit **voor dinsdag 25 januari**.

Nederlandse namen van korstmossen

Tim Polfliet

Onlangs verscheen er een nieuwe Nederlandse naamlijst van korstmossen. Deze uitgave is een gemeenschappelijke uitgave van de Vlaamse Werkgroep voor Bryologie en Lichenologie, de Nederlandse Bryologische en Lichenologische Werkgroep en Natuurpunt Studie.

Met dit werkje is er een mooi overzicht gegeven van de Nederlandse korstmosnamen welk de popularisatie van deze groep zeker ten gunste kan komen.

Wie deze naamlijst gratis wenst te ontvangen kan een berichtje sturen naar korstmossen@natuurpunt.be of per brief deze aanvragen op het Natuurpunt Secretariaat, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen.

Biodiversiteit in Jouw Gemeente

Tim Polfliet

In september ll. is het Project “Biodiversiteit in Jouw Gemeente” van start gegaan bij Natuurpunt Studie.

De bedoeling van dit project is om locale afdelingen en werkgroepen aan te zetten om op lokaal vlak rond soortbescherming te werken. Tegen de einddatum van het project (februari 2006) hopen we in de helft van de Vlaamse gemeenten minstens 1 module operationeel te hebben.

In het kader van dit project zijn alle Natuurpunt werkgroepen en afdelingen reeds aangeschreven voor een bevraging.

Via deze bevraging willen we te weten komen in welke afdelingen en werkgroepen reeds soortbeschermingsprojecten lopen en wie eventueel nieuwe projecten zou willen opstarten.

De eerste resultaten van deze bevraging zijn zeer mooi te noemen. Uit de bevragingen blijkt dat reeds de grote meerderheid van de afdelingen en werkgroepen die de bevraging terugstuurd reeds actief zijn in een of ander beschermingsthema of dit in de nabije toekomst willen opstarten.

Soortbeschermingsinitiatieven kunnen op verschillende schaal ondernomen worden. Dit kan gaan van sensibilisering van de bevolking voor bepaalde thema's via het gemeentelijk informatieblad als door gericht naar nesten van bijvoorbeeld zwaluwen te gaan zoeken om dan met de eigenaars afspraken te maken om deze nesten naar de toekomst toe te vrijwaren. De mogelijkheden om aan soortbescherming te doen zijn dus enorm.

Binnen dit project hebben we 14 soortbeschermingsmodules weerhouden:

- 1 Vleermuizen op (grote) zolders
- 2 Vleermuizen in huizen
- 3 Winterverblijfplaatsen van vleermuizen
- 4 Vleermuizen in holle bomen
- 5 Floragericht bermbeheer
- 6 Insectenvriendelijk bermbeheer
- 7 Overzetacties/Poelen en amfibieën
- 8 Acties voor de steenuil
- 9 Acties voor de huiszwaluw
- 10 Acties voor de boerenzwaluw
- 11 Acties voor de oeverzwaluw
- 12 Acties voor de zwarte roodstaart
- 13 Hoe omgaan met vos en steenmarterproblematiek
- 14 Muurvegetaties

Uiteraard zijn er naast deze projecten ook nog tal van andere lokale soortbeschermingsinitiatieven mogelijk (Gierzwaluwen, Grote Pimpernel, Vlindersoorten, Akkervogels,...). Ook van deze andere initiatieven proberen we een goed overzicht te bekomen.

Binnenkort zullen op de website van Natuurpunt de eerste webpagina's rond de verschillende modules actief worden. Hier kunnen ideeën opgedaan worden om nieuwe initiatieven te starten. In de loop van het voorjaar zijn er folders per thema gemaakt worden om de verschillende soortbeschermingsmodules te promoten. Ook provinciale vormingsdagen liggen nog in het verschiet.

Personen of groepen die geen bevraging hebben ingestuurd maar wel op lokaal vlak actief zijn rond soortbescherming kunnen op eenvoudig verzoek nog steeds een bevraging krijgen toegestuurd om ook hun actie in het totaaloverzicht te kunnen weergeven. Hiervoor stuur je een mailtje naar Biodiversiteit@natuurpunt.be of per post via het Natuurpunt secretariaat.

Verslag vergadering stuurgroep Paddestoelen op 19 november in Kortrijk

Roosmarijn Steeman

Aanwezig: Christine Hanssens, Frank Vandendriessche en José Vandeplancke (Mycologia - ZW-Vlaanderen), Etienne Vanaelst (paddestoelenwerkgroep Meetjesland), Hans Vermeulen (Natuurpunt educatie) en Roosmarijn Steeman (Natuurpunt studie)

Stand van zake atlasproject Vlaams-Brabant

Zwarte gaten in regio Leuven waren prioriteit dit najaar. De doelstelling was voor alle uurhokken minstens 150 soorten te hebben. De hokken waarvoor dit nog niet het geval was, werden verdeeld onder de mensen van de ZWAM, HAM, Hans Vermeulen, Ruben Walleyen en Roosmarijn Steeman. De werkgroepen en nieuwe vrijwilligers gingen door met inventarisaties in de provincie.

Er kan nu al gezegd worden dat alle hokken in de regio Leuven zeker boven de 150 soorten zitten. Het was een goed seizoen en het feit dat het om het laatste jaar ging, gold als extra stimulans. Her en der werden zeldzaamheden gevonden en interessante gebieden ontdekt.

Kaartmateriaal van de verspreiding van de soorten wordt aangemaakt.

De redactieraad komt samen in december. Het stramien voor de bespreking van de soorten wordt opgesteld. Het schrijven van de teksten wordt verdeeld onder de medewerkers. Hulp is altijd welkom.

Resultaten moeten er liggen eind 2005.

Atlasproject West-Vlaanderen

Het project zal een samenwerking tussen Natuurpunt Studie (+ werkgroepen) de Houtlandse milieuvereniging en KAMK zijn. Voor dit project is er voorlopig geen financiële steun maar mogelijk kan een projectvoorstel ingediend worden vanuit Natuurpunt studie.

Het idee is om met 3 kerngebieden te werken, rekening houdend met de reeds jarenlange actieve werking van Mycologia in de regio Kortrijk en de paddestoelenwerkgroep Westhoek (naast de regio Houtland).

Door grote verscheidenheid aan biotopen in West-Vlaanderen wordt er geopteerd om 20 gemakkelijk herkenbare soorten uit te breiden naar 30 gemakkelijk herkenbare soorten. Suggesties voor uitbreiding worden gevraagd aan de West-Vlaamse werkgroepen.

De aanvraag voor dit project wordt 1 maart 2005 ingediend. Het project zal starten in het najaar van 2005.

Vervolg zie pagina 48

Nieuwsbrief MOSSEN & LICHENEN

5e jaargang, nr. 1
januari 2005

natuurpunt
Studie

Werkgroep Mossen en Lichenen

een *symbiose* tussen
Floristisch Onderzoek voor
Natuurbehoud
&
Natuurpunt

Voorzitster:

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

Secretaris:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Hulpsecretaris:

* Olivier Heylen (tel. 015/22.61.81)

Penningmeester:

* Jan Dirx (tel. 014/58.64.64)

Ereleden:

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Hubert De Meulder (tel. 03/830.13.87)

Kanaliserings artikels:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

Redactie:

* Marie-Claire Bottu (tel. 011/68.03.01)

* Jan Dirx (tel. 014/58.64.64)

* Hilaire Geers (tel. 03/658.73.34)

* Chris Janssens (tel. 014/21.67.49)

* Pierre Kestemont (tel. 02/377.52.10)

* Erik Molenaar (tel. 03/218.59.69)

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

* Willi Sas (tel. 03/293.88.49)

* Juul Slembrouck (tel. 03/321.32.75)

* Henri Stappaerts (tel. 03/288.43.70)

* Walter Van Spaendonck (tel.03/480.54.24)

Eindredacteur:

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)

Excursieplanning:

* Vera Tetsch (tel. 014/36.88.50)

Cursusverantwoordelijken:

* François Van Uffelen

(tel. 03/383.33.63)

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)

Hoofdverantwoordelijke lokaal:

* Karl Hellemans (tel. 03/383.26.58)

Contactpersonen:

* Tim Polfliet (tel. 015/29.72.73)

Kard. Mercierplein 1, 2800 Mechelen

* Juul Slembrouck (tel+fax 03/321.32.75)

Drakenhoflaan 147, 2100 Deurne

* Hans Vermeulen (tel. 014/47.29.50)

Graatakker 11, 2300 Turnhout

Doelstellingen Werkgroep

- * bijdrage vormen voor natuurbehoud/-beheer
- * ecologisch onderzoek
- * verspreidingsonderzoek
- * popularisatie van de (korst)mossenstudie
- * stevige band met educatie: cursussen en initiatie-excursies
- * publicaties

De Werkgroep Mossen en Lichenen FON - Natuurpunt is een symbiose tussen de Werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud en Natuurpunt. De werkgroep F.O.N. bestudeert al meer dan een decennium de mossen van ons land. De werkgroep opereerde in het verleden hoofdzakelijk in het Antwerpse maar richtte ook tal van excursies elders in, o.a. naar Wallonië en het buitenland.

De werkgroep staat open voor iedereen die geïnteresseerd is in mossen en/of lichenen, leken of gevorderden. Op de excursies worden beginners met zorg opgevangen (educatie). Er wordt tevens veel gewerkt aan feed-back naar de leden. Met dit alles poogt de werkgroep zijn steentje bij te dragen aan zowel mossen- en lichenenstudie, als aan het natuurbehoud.

Voor meer informatie kan u terecht bij:

Tim Polfliet en Roosmarijn Steeman

Kardinaal Mercierplein 1

2800 Mechelen

tel. 015/29.72.73

e-mail mossen@natuurpunt.be

of korstmossen@natuurpunt.be

***Vergeet uw eigen bijdrage (artikels...)
aan de Nieuwsbrief niet!***

De oude Nete-arm te Rumst: een waardevol gebied voor lichenen

Dries Van den Broeck

Inleiding

Ik bezocht dit gebied een aantal keren met mijn dochter Valerie in het voorjaar van 2004. Niet het ganse gebied werd hierbij doorzocht. Ik heb enkel het stuk met ingang in de Kappellelei bekeken.

Bij het binnenkomen rechts liggen betonnen buizen en resten van asfalt. De asfalt bevindt zich op een gemaaid stuk wat de groei van *Cladonia*'s in de hand werkt. Ofschoon de asfalt niet thuis hoort in een natuurgebied herbergt deze toch een groot aantal lichenen. Deze zijn echter niet bijzonder. Ook op de betonnen paaltjes rechts van de ingang kan men een aantal typische en gewone kalkminnende soorten ontdekken. Wel zeer bijzonder is de uitermate rijke epifytenbegroeiing in het ganse gebied.

Men kan het gebied hierbij opdelen in verschillende stukken. Links een droger en lager gelegen stuk met onder meer eiken, rechts een lager gelegen zeer vochtig stuk met wilgen en centraal een hoger gelegen deel met onder meer wilgen. Meer centraal bevindt zich nog een jonge aanplant van o.a. es en esdoorn.

Elk van deze stukken herbergt een min of meer eigen vegetatie die onder meer samenhangt met de zuurtegraad van de schors en de vochtigheidsgraad van het biotoop.

Bespreking van de meest bijzondere soorten

Vulpicida pinastri (Geel boerenkoolmos)

Typisch voor dit korstmos is dat het meestal dicht bij de grond gevonden wordt op zo'n manier dat het in de winter door sneeuw bedekt kan worden. In de oude Nete-arm is deze situatie gerealiseerd doordat het groeit op een nagenoeg horizontale dikke zijtak van een wilg die zich vrij dicht bij de grond bevindt. Deze wilg is uitermate rijk aan soorten. Ook de exemplaren van *Physcia stellaris*, *Physcia aipolia* en *Melanelia exasperatula* bevinden zich op dezelfde wilg. Dit korstmos kenmerkt zich door een (geel)groene kleur maar wordt niet gemakkelijk opgemerkt doordat de thalli zo klein zijn. Bij mijn eerste bezoek had ik het zelfs niet gezien. Met K treedt geen verkleuring op. De naam *Vulpicida* verwijst naar *vulpes*, het Latijn voor vos omdat het een stof bevat die dodelijk is voor vossen. Dit korstmos werd in het verleden dan ook gebruikt voor het doden van vossen. *Pinastri* verwijst naar *pinus*, den omdat het meestal op die boomsoort gevonden wordt. Het is alleszins de eerste keer dat dit korstmos in onze contreien gevonden werd (Diederich et al. 2000). In heel Nederland is momenteel geen enkele groeiplaats van deze soort bekend (Van Herk & Aptroot 2004).

Physcia stellaris (Groot vingermos)

Kenmerkend is het ontbreken van ciliën (wimpers), de aanwezigheid van apotheciën, het niet verkleuren van het merg met K, en de afwezigheid van witte vlekken op het thallus. Deze soort is sterk ammoniakminnend (nitrofiel). Op dergelijke horizontale takken komen de vogels graag zitten en deze laten daarbij hun ... sporen achter.

***Physcia aipolia* (Gemarmerd vingermos)**

Gelijkt heel sterk op *Physcia stellaris*. De belangrijkste verschillen betreffen het gevlekt zijn en de K+ gele verkleuring van het merg.

Besluit

In totaal werden 79 verschillende lichenen gevonden. Dit is voor zo'n relatief klein gebied zeker zeer bijzonder. Er werden niet minder dan 50 verschillende epifyten gevonden.

Lijst

<i>Anisomeridium polypori</i>	Schors	<i>Lecanora albescens</i>	Beton
<i>Amandinea punctata</i>	Salix	<i>Lecanora campestris</i>	Beton
<i>Arthonia spadicea</i>	Salix	<i>Lecanora carpinea</i>	Fraxinus
<i>Athelia arachnoidea</i>	Fagus	<i>Lecanora chlarotera</i>	Fraxinus
<i>Bacidia adastr</i>	Salix	<i>Lecanora conizaeoides</i>	Populus
<i>Bacidia arnoldiana</i>	Quercus	<i>Lecanora expallens</i>	Populus
<i>Bacidia caligans</i>	Steen	<i>Lecanora hageni</i>	Sambucus
<i>Caloplaca citrina</i>	Beton	<i>Lecanora muralis</i>	Beton
<i>Caloplaca flavovirescens</i>	Beton	<i>Lecanora polytropa</i>	Asfalt
<i>Caloplaca holocarpa</i>	Asfalt	<i>Lecidea fuscoatra</i>	Asfalt
<i>Caloplaca lithophila</i>	Beton	<i>Lecidella elaeochroma</i>	Salix
<i>Caloplaca saxicola</i>	Beton	<i>Lecidella stigmatea</i>	Beton
<i>Candelaria concolor</i>	Quercus	<i>Lepraria incana</i>	Salix
<i>Candelariella aurella</i>	Beton	<i>Lepraria lobificans</i>	Populus
<i>Candelariella reflexa</i>	Fagus	<i>Melanelia elegantula</i>	Populus
<i>Candelariella vitellina</i>	Asfalt	<i>Melanelia exasperatula</i>	Salix
<i>Cladonia coccifera</i>	Terrestrisch	<i>Melanelia glabratula</i>	Salix
<i>Cladonia coniocraea</i>	Salix	<i>Melanelia subaurifera</i>	Fagus
<i>Cladonia fimbriata</i>	Salix	<i>Parmelia saxatilis</i>	Salix
<i>Cladonia furcata</i>	Terrestrisch	<i>Parmelia sulcata</i>	Salix
<i>Cladonia grayi</i>	Terrestrisch	<i>Parmotrema chinense</i>	Populus
<i>Cladonia macilenta</i>	Asfalt	<i>Peltigera didactyla</i>	Terrestrisch
<i>Cladonia ramulosa</i>	Terrestrisch	<i>Phaeophyscia orbicularis</i>	Salix
<i>Cladonia subulata</i>	Asfalt	<i>Physcia adscendens</i>	Populus
<i>Dimerella pineti</i>	Populus	<i>Physcia aipolia</i>	Salix
<i>Diploicia canescens</i>	Populus	<i>Physcia caesia</i>	Salix
<i>Evernia prunastri</i>	Populus	<i>Physcia dubia</i>	Salix
<i>Flavoparmelia caperata</i>	Populus	<i>Physcia stellaris</i>	Salix
<i>Hyperphyscia adglutinata</i>	Populus	<i>Physcia tenella</i>	Salix
<i>Hypogymnia physodes</i>	Salix	<i>Physconia grisea</i>	Salix
<i>Hypogymnia tubulosa</i>	Quercus	<i>Porina aenea</i>	Salix
<i>Hypotrachyna revoluta</i>	Quercus	<i>Punctelia subrudecta</i>	Salix
<i>Lecania cyrtella</i>	Sambucus	<i>Punctelia ulophylla</i>	Salix
<i>Lecania erysibe</i>	Beton	<i>Ramalina farinacea</i>	Salix
<i>Lecania rabenhorstii</i>	Beton	<i>Rinodina gennarii</i>	Beton

<i>Sarcogyne regularis</i>	Steen	<i>Xanthoria candelaria</i>	Salix
<i>Usnea spec.</i>	Quercus	<i>Xanthoria elegans</i>	Beton
<i>Verrucaria macrostoma</i>	Asfalt	<i>Xanthoria parietina</i>	Salix
<i>Vulpicida pinastri</i>	Salix	<i>Xanthoria polycarpa</i>	Salix
<i>Xanthoria calcicola</i>	Beton		

Ook voor lever- en bladmossen is de oude Nete- arm een vrij bijzonder gebied o.a. – net als voor de lichenen – voor epifieten, vooral voor *Orthotrichum*. Hubert de Meulder, Dirk de Beer en Juul Slembrouck bezochten het gebied met rijke oogst aan soorten

Literatuur

Diederich P. & Sérusiaux E. 2000. The lichens and lichenicolous fungi of Belgium and Luxembourg. An annotated checklist. Musée national d'histoire naturelle. 207 pp.

van Herk K. & Aptroot A. 2004. Veldgids korstmossen. 423 pp.

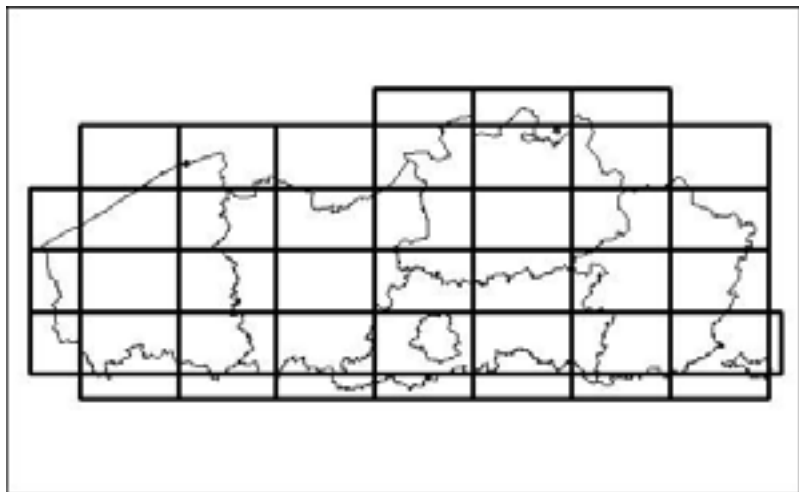
Bijdrage mossen: zie nieuwsbrief planten

In dit nummer van de Nieuwsbrief loopt de studie aan vaatplanten en mossen in één bijdrage samen. Wij besloten nogal willekeurig deze bijdrage bij “Nieuwsbrief Planten” onder te brengen. Meteen moge het blijken dat beide levensvormen samen met de lichenen en de fungi nauw bij elkaar aansluiten en waardoor deze tak van onderzoek aan de natuur er des te boeiender door wordt.

NWB

Nieuwsbrief PLANTEN

5e jaargang, nr. 1
januari 2005

natuurpunt
Studie

Plantenwerkgroepen Natuurpunt

In het Vlaamse land zijn tientallen plantenwerkgroepen actief binnen natuurpunt. Zij organiseren i.s.m. de natuurvereniging talloze planten excursies. De meeste excursies staan ook open voor beginners. Er wordt normaal expliciet aandacht besteed aan educatie (zeker in het kader van de provinciale werking).

Veel werkgroepen doen aan inventarisatie op kilometerschaal (via het 'IFBL-raster' dit in het kader van atlasprojecten. Een reeks werkgroepen spitst zich evenwel toe op de studie en inventarisatie van gebieden zoals biotopen en reservaten. Tijdens een aantal activiteiten van de werkgroep Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud wordt zelfs zeer nadrukkelijk aan vegetatiekunde gedaan (vegetatie-opnamen). U hebt als vrijwilliger de kans om hieraan actief deel te nemen en bij te leren.

Informatie inventarisatie & monitoring:

Tim Polfliet en Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Coördinatoren
Cel planten, mossen, lichenen, fungi
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen

tel. 015/29.72.73
fax. 015/42.49.21 (tav. Studie)

e-mail:
planten@natuurpunt.be

Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud

Voorzitter:
Erik Molenaar
Ferdinand Coosemansstraat 24
2600 Berchem
tel. 03/218.59.69

e-mail
erik.molenaar@skynet.be

fon-o-foon 0474/35.53.69

FON-Website:
<http://users.skynet.be/fon/>

Website (algemeen):
<http://www.natuurpunt.be>
(cfr. natuurstudie)

Nationale Werkgroep Botanie

Voorzitter:

André Van den Bergh
Vitsgaard 9
1745 Opwijk
tel. 052/35.05.18
GSM 0472/ 68.83.35

e-mail:
andrevandenbergh@scarlet.be

NWB

Vergeet uw eigen bijdrage aan de
Nieuwsbrief Planten niet!

MET DE NATIONALE WERKGROEP BOTANIE OP STREEPTOCHT IN 2004

André Van den Bergh

Voorjaarsflora in het Hallerbos

Na de afsluiting van het plantenseizoen in 2003 te Anderlecht, waren Chris De Caluwé en Luc Allemeersch terug van de partij om op 3 april het nieuwe streepseizoen van de Werkgroep Botanie in eigen streek te openen met een voorjaarsklassieker in het Hallerbos. Met de picknick in de rugzak, want de auto's stonden buiten het km-hok, trok Chris met 20 botanisten naar het te inventariseren gebied. Het werd een afwisselende tocht, waarbij ondanks het vroege tijdstip, toch al heel wat kon gestreept worden. De klassieke bosvoorjaarsflora bestond uit: Bleek en Donkersporig bosviooltje, Muskuskruid, Gewone salomonszegel, Daslook, Slanke sleutelbloem, Bosanemoon, Bosereprijs, Gevlekte aronskelk, Groot heksenkruid, Kleine maagdenpalm, Lelietje-van-dalen, Hondsdraf, Wilde hyacint, Gele dovenetel, Boswederik, Dalkruid, Bosbingelkruid, Wilde narcis, Eenbes en Witte rapunzel. Bosgierstgras en Boskortsteel vertegenwoordigden de Grassenfamilie en Ruige, Hangende en IJle zegge, evenals Pilzegge en Boszegge waren de soorten uit het Carex geslacht. Een open plek met een jonge aanplant van bosplantsoen bevond zich naast een weide met een onrustige bizon. Hier konden we de rozetten van Kale jonker en Speerdistel goed vergelijken en determineerden we een Boswilg aan de hand van mannelijke katjes. Ondertussen was Hedy haar bril op dit terrein verloren. Op het eerste zicht onbegonnen werk om hier een donkerkleurige bril terug te vinden, maar met de moed der wanhoop kamde de groep het gebied opnieuw uit en met succes!! Hedy vond immers zelf haar bril terug. Na het verorberen van onze boterhammen tussen enkele aprilse grillen, trokken we naar een beekvallei met aanpalend vochtig hooiland, waar, meestal vegetatief, een totaal andere flora kon genoteerd worden: Bittere veldkers, Bosveldkers, Echte koekoeksbloem, Pinksterbloem, Moerasstreekzaad, Brede orchis, Reuzenpaardenstaart, Ruw walstro, Verspreidbladig en Paarbladig goudveil. In het bos ontloken al verschillende jonge varens: Wijfjesvaren, Mannetjesvaren, Dubbelloof, Smalle en Brede stekelvaren en Adelaarsvaren. Via een holle weg met Eenbloemig parelgras en Muursla kwamen we uit het km-hok. Chris had ons echter nog de Schedegeelster beloofd en het was amper 1,5 km wandelen. Dus pruttelde niemand tegen om deze zeldzame vroege bloeier verder in het bos te gaan bewonderen. Op een T-splitsing van boswegen stonden inderdaad enkele toefjes Schedegeelster met hun grasachtige bladen, maar de wandelafstand leek ons toch wat verder dan anderhalve km. Toch dank aan Chris om ons dit mooie plekje te laten zien!! Op de Flowerlijst stonden 167 streepjes.

Vroege lente in de Vlaamse Ardennen

Op 17 april mocht Karel De Waele 17 deelnemers verwelkomen voor een inventarisatie in een van de longkruidbosjes, in de omgeving van de ommeloze boom te Etikhove. Karel had op een splitsing van landbouwwegen een parking gereserveerd voor de wagens, van waaruit we direct naar het longkruidbosje trokken. Dit bronbosje op een helling van de Vlaamse Ardennen leverde de verwachte vondsten aan streekgebonden voorjaarsbloeiers: Gevlekt longkruid, Wilde hyacint, Paarse schubwortel, alsook de klassieke lentebloeiers als Daslook, Bosanemoon, Gevlekte aronskelk, Dotterbloem, Bittere veldkers, Pinksterbloem, Gewone

salomonszegel, Verspreidbladig goudveil, Reuzenpaardenstaart, Reuzenzwenkgras en Eenbes. Een nogal breedbladige zegge werd aanvankelijk voor Oeverzegge aanzien, maar bij nader toezien van meerdere ex. bleek het toch om Moeraszegge te gaan. Donkersporig bosviooltje, Heggevogelmuur, Gevleugeld hertshooi en Groot moerasscherm vulden de streeplijst verder aan. Langs het bos keerden we terug naar boven, waarbij in de wegberm Gewoon reukgras, Kleine maagdenpalm met witte bloemen en Donkere ooievaarsbek werden opgemerkt. In de wegrand langs het bos viel nog een opmerkelijke bleekgele bloeier op, die uit gestort tuinafval verwilderd was: *Symphytum grandiflorum*. Aan de voet van een grondvergliding troffen we Kleine kaardenbol aan en op basis van de mannelijke katjes met drie meeldraden kon de Amandelwilg (*Salix triandra*) gemakkelijk gedetermineerd worden. De akkers in het kilometerhok leverden zo vroeg op het jaar nog niet veel op: Gewoon barbarakruid, Veldereprijs en Gewone duivekervel. In een holle weg kon nog Zure kers op naam gebracht worden. Een verschil met de Zoete kers is o.m. het ontbreken van klieren op de bladsteelluiteinden!! Karel had de week nadien nog twee aanvullingen: Tijmereprijs en Dolle kervel. Dit bracht het totaal van de Flowerlijst op 211 soorten.

Oude Gracht en Fort te Kapellen

Foto 1 : Sfeerbeeld tijdens de excursie met Ward en Fons.

Op 1 mei, Feest van de Arbeid, was het de beurt aan Luc Van Craen om samen met 20 geïnteresseerde deelnemers een oud parklandschap met bos, vijvers, beken en graslanden (Oude Gracht) in de wijk “Hoogboom” te inventariseren. Onder begeleiding van twee jachtwachters had de eigenaar Luc toelating verleend om het gebied botanisch te verkennen. In het bos en langs de boswegen kon een grote verscheidenheid aan plantensoorten genoteerd worden: Dubbelloof en Zompzegge

verkozen de grachten, terwijl op de drogere stukken Struikheide, Blauwe bosbes, Maarts viooltje met witte bloemen, Pilzegge en Groot heksenkruid de toon aangaven. Kleine leeuwenklauw en Vroege haver bevolkten de zanderige open stukjes en Brede wespenorchis, Klein springzaad, dat eerst voor Hennepnetel aanzien werd en Pijpenstrootje waren her en der verspreid. Ward waagde zich, ondanks de afspraken, toch even langs een moestuin en trof er Doorgroeide winterpostelein en Gewone vogelmelk aan. Een schermbloemige, die een jachtwachter voor Kervel hield, bleek uiteindelijk Gevlekte scheerling te zijn. Zeker nooit soep drinken bij dit heerschap!!! Op een open plaats viel een veel blekere Vogelmuur op, die we voor Duinvogelmuur hielden. Dit plantje heeft wat kleinere bloemen met slechts 2 meeldraden en praktisch geen kroonbladen. Determinatie door Filip Verloove bracht ons echter toch nog bij de gewone Vogelmuur. Enkele ex. Struisvaren en enkele rozetten van Prachtklokje sprongen in het oog en naast een stenen gebouw groeide Veelkleurig vergeet-mij-nietje. Luc wou ons, tegen de zin van een jachtwachter, in een Rhododendron-kwekerij nog Grondster laten zien en hij slaagde in zijn opzet. In en rond de vijvers waren er toch ook interessante waarnemingen zoals: Grote waterweegbree, Waterviolier, Waternavel, Liggend hertshooi, Knolrus, Melkeppe, Duizendknoopfonteinkruid, veel Zannichellia en de verrassing van de dag, 1 ex. Moerasandijvie. De wegen door en langs de graslanden herbergden eveneens enkele opmerkelijke vondsten: Zachte haver en Knolboterbloem, wat op aanvoer van kalk wijst, Klein vogelpootje, Tweerijige zegge, Zwarte zegge en Hazezegge.

Foto 2: Een deel van de floristen deze dag present.

Na de middag trokken we naar het Fort, waar we met de toelating van de Militaire Overheid, een kijkje mochten nemen. Een nieuwe streeplijst voor een ander hok met ook talrijke verrassingen. We begonnen met een oude spoorweg, waar Stijf en Bitter

barbarakruid, Zwenkdravik, Kandelaartje, Echt duizendguldenkruid, Buntgras, Kleine leeuwenbek, Kaal breukkruid, Zandblauwtje, Hazenpootje, Ruw vergeet-mij-nietje, Viltganzerik, *Sisyrinchium montanum* (een uit de tuin ontsnapte irisachtige), *Vicia villosa* groep en talrijke andere taxa gevonden werden. De zanderige bermen waren goed voor Dwergviltkruid, Zandzegge, Heidespurrie, Rode schijnspurrie en weerom Duinvogelmuur. Muursla verkoos de betonnen restanten van het fort als groeiplaats. Op een verbost stuk kon nog Appelbes, Klein springzaad, Tandjesgras (geen tongetje en de kleur van de bladeren) en Gaspeldoorn genoteerd worden. Tenslotte trokken we nog naar het kerkhof, waar in een zanderige gazon heel wat Klein tasjeskruid en Dwerggras voorkwamen. Het was intussen half zes geworden, zodat het hoogtijd werd af te ronden. We mogen Luc bedanken voor het uitkiezen van die twee prachtige gebieden. Voor het eerste hok vonden we 195 taxa en voor het tweede kwamen we op 178 soorten.

Bronbos en dotterbloemhooiland in het West-Vlaamse Heuvelland

Op 15 mei waren we bij Johan Carette en Piet Hardeman te gast in Westouter voor een planteninventarisatie in kilometerhok e1-31-44 met enkele aangekochte en beheerde gebieden door Natuurpunt Westhoek. Johan was gids en loodste de 13 deelnemers naar een dotterbloemhooiland, waar de streeptocht aanving. Het zompig hooiland, dat afhelde naar een bosje, werd op zijn laagste punt een echt waterziek terrein met veel Bosbies, Moeraswalstro en Reuzenpaardenstaart. Verspreid in dit hooiland kwam de Echte koekoeksbloem voor met heel wat Tweerijige zegge. Kruipend zenegroen, Pinksterbloem, Moesdistel, Gevleugeld hertshooi, Grote valeriaan, Veldrus, Moerasrolklaver, Egelboterbloem, Geoord helmkruid en vanzelfsprekend de Dotterbloem waren de overige bijzondere vondsten uit dit hooiland. We trokken langs het bos met een beekje, want het bos zelf was praktisch ondoordringbaar vanwege de bramen. Hedy had een scherp oog voor twee plantjes Muizenstaart op de kale oever van de gracht. Een plek Oeverzegge, alsook Bittere veldkers en Bosveldkers groeiden langs het water. We troffen er Daslook en de uitgebloeiende voorjaarsbloeiers Muskuskruid, Bosanemoon, Gewone salomonszegel en Slanke sleutelbloem aan. Door een weide klommen we naar het hoogste punt, waar we via een veldweg de verkeersweg bereikten. Ingesneden dovenetel in de wegwant en Korenbloem in een graanveld vulden de Flowerlijst aan. In een haag slingerde de Heggenrank en aan een gesloopte woning met verlaten tuin konden we in de vroegere tuin o.m. Bernagie, Gele ganzebloem, Bosrank, Wit vetkruid en Wegdistel noteren. Deze planten werden op de streeplijst omcirkeld, vermits ze eigenlijk in de streek niet wild voorkomen. Ze werden echter wel genoteerd, omdat ze van daar uit met de tijd wel zouden kunnen verwilderen. In de namiddag verkenden we via een nieuw aangelegd pad, waarlangs Gewone vogelmelk groeide, een vochtig hooiland met één Brede orchis, die afgegeten was en veel Moeraszegge, Veldrus, Holpijp en Echte koekoeksbloem. Een nogal mager en kaal uitgevallen “Zachte dravik” werd thuis nog eens nagekeken, maar alles wees toch naar de kale variëteit van *Bromus hordeaceus* (var. *leptostachys*). In het ernaast gelegen bronbosje groeiden beide soorten Goudveil en Wilde hyacint. Langs een landschappelijk mooi traject buiten het hok, werd de streeptocht afgesloten langs enkele wegwanten met o.m. Schermhavikskruid. Totaal aantal taxa: 204

Aalmoezenijbos te Landskouter

Op 12 juni mocht Koen Verhoeyen 13 botanisten verwelkomen aan de kerk te Landskouter, waar onze nieuwe Kardinaal woont. Zijn meid stelde de parking voor zijn woning ter beschikking van de plantenwerkgroep. We zullen de Kardinaal gedenken!! We trokken naar de spoorweg langs enkele stoepen en wegkanten met voortuintjes. Grote windhalm, Ingesneden dovenetel, Grote zandkool, Echt bitterkruid, Vreemde ereprijs, Hongaarse raket en Late guldenroede waren de eerste vondsten. Korrelganzenvoet, Stippelganzenvoet en Rode ganzenvoet werden verder genoteerd en aan een braakliggend stuk langs de spoorweg groeide Bastaardklaver en Gewoon langbaardgras. Ruige klaproos, Kleverig kruiskruid en Kleine leeuwenbek waren geen onbekenden in het spoorwegmilieu. Een bos met dichtgegroeide rand herbergde een prachtige bosflora, met o.m. Muskuskruid, Bosanemoon, Dubbelloof, Boskortsteel, Bosveldkers, Groot heksenkruid, Brede wespenorchis, Grote keverorchis, Eenbloemig parelgras, Eenbes, Heelkruid, Slanke en Gulden sleutelbloem. We kwamen langs de Molenbeek met Reuzenbalsemien, Reuzenberenklauw, Kleine kaardenbol en de niet zo alledaagse Spinaziezuring. Langs enkele hooilanden met Geknikte vossenstaart, Dotterbloem, Pijptorkruid, Getand vlotgras, Scherpe zegge, Valse voszegge, Tweerijige zegge, Kamgras, Beemdlangbloem, Gevleugeld hertshooi, Echte koekoeksbloem en Egelboterbloem keerden we naar de wagens terug. Op de kerkmuren groeiden Muurvaren en ook Steenbreekvaren. Het kerkhof zelf leverde weinig op. We verkenden het andere gedeelte van het bos, dat door de spoorweg in twee gesneden werd en troffen er nog Tormentil, Bleke zegge, Pilzegge, Bosbingelkruid en Grote veldbies aan. Langs enkele kerkwegels en uithoekjes kon de inventarisatie van het km-hok met 304 streepjes afgerond worden. Voor Vlaanderen een van de rijkere hokken!!

Opgespoten terreinen te Kallo

Op 24 juli stond, op voorstel van René Maes, een kilometerhok in de buurt van Kallo op het programma. Daar André Van den Bergh die dag niet aanwezig kon zijn vroeg hij mij, Jean De Prez, om zijn taak als streper van dienst over te nemen. Gezien havengebied met opgespoten terreinen een van mijn lievelingsbiotopen is, deed ik dat met veel plezier. Toch was het na onze achtdaagse excursie in de Oostenrijkse Alpen met zijn typische bergflora, terug enigszins aanpassen.

In tegenstelling tot de voorbije week was het weer bijzonder mooi en zonnig. Door de vakantieperiode was de opkomst met slechts elf mensen echter wat aan de lage kant, maar dat kon de pret en het enthousiasme niet bederven. Eerst exploreerden we in het noordoosten van het hok een langs een binnendijk gelegen en enigszins door de haveninfrastructuur verdrongen stuk landbouwgebied. Dat was met een aantal typische soorten meteen goed voor de basis van onze streeplijst. Op aangeven van Arthur Suys werd een Herik wat nader bekeken. Hij wist tot ieders verwondering dat met onze nationale flora namelijk twee variëteiten konden worden onderscheiden. En wat bleek, de jongere hauwen van betreffende plant waren inderdaad bezet met korte, stijve haren, waardoor in ieder geval dit exemplaar met zekerheid als *Sinapis arvensis var. orientalis* werd genoteerd.

Wat verderop werd door een paar voorverkenners een aantal interessante soorten aangebracht uit een kreek die spijtig genoeg juist, maar toch duidelijk buiten het hok gelegen was. Deze soorten werden dan ook consequent niet gestreept.

Daar het gebied uit een aantal grote stukken bestond die omwille van wegen, dijken, sloten en spoorwegen moeilijker te voet te bereiken waren, verplaatsten we ons na de middagpauze met de auto's naar de oostelijke uithoek van het hok. Daar vonden we in een sloot met op het oog zeer proper water, bloeiende Slanke waterweegbree, een toch niet zo alledaagse soort. Na een half uurtje was ook dit hoekje uitgekamd en reden we naar de westkant van het hok, waar zich, doorkruist door een brede ontsluitingsweg en een havenspoorweg de opgespoten industrieterreinen bevonden. Langs bermen en in verloren hoekjes groeide, wie weet voor hoe lang nog, soorten als Bleekgele droogbloem, Waterpunge en een redelijke populatie prachtig bloeiende Zandweegbree.

Tussen al dat economische geweld lag nog een stukje natuurgebied! Het was pas rond de jaarwisseling afgegraven en met rechthoekige kunstmatige sloten verrijkt. Het diende als tijdelijke compensatie voor het graven van het vermaarde Deurganckdok en was door de samenleving loyaal bestemd voor "de natuur". Enkele kikkers hadden er zich, bij gebrek aan beters reeds gevestigd. Een Nijlgans, enkele Waterhoentjes en een overvliegend Kleine zilverreiger waren er duidelijk op prospectie. Kluwenzuring, Moeraszuring, Heen en Kleine lisdodde hadden er zich reeds in min of meer groten aantallen gevestigd. Goudzuring en Zittende zannichellia probeerden er alvast voor nakomelingen te zorgen.

Tegen ongeveer half vijf hadden we zo wat het ganse hok geïnventariseerd en kwam er een einde aan deze mooie dag. Totaal: 225 taxa.

Kalksteengroevengebied in het Doornikse

Op 7 augustus was Willy Herreman onze gids voor een streeptocht in de kalksteengroeven te Vaulx (Tournai). Willy moest het oorspronkelijk idee met de steengroeven laten vallen, wegens de slechte toegankelijkheid van het terrein. Hij koos voor de 17 deelnemers een waardig alternatief met het aanpalende hok, waarin toch ook heel wat variatie in plantengroei te vinden was. Aan de parking van een fabriek kon de inventarisatie van start gaan met Kleine majer, Gewone steenraket, Donderkruid, Echt bitterkruid, Plat beemdgras, IJzerhard en Gewoon langbaardgras. Langs een loods groeiden eigenaardige ex. Steenraket, die na determinatie Spiesraket bleken te zijn. Langs de gekanaliseerde Schelde werden zowel de dijk zelf, als de hoger gelegen boorden uitgekamd. Dit leverde een bont plantengamma op: langs de Scheldeboord groeiden Kalmoes, Mierikswortel, Zwart en Veerdelig tandzaad, Grof hoornblad, Schedefonteinkruid (in het water), Waterzuring en Geoord helmkruid. Op het zanderige gedeelte groeiden Gewone agrimonie, Stijf barbarakruid, Doornappel, Gewone pastinaak, Rode ogentroost, Wilde marjolein, Wouw, Wilde reseda en Gladde ereprijs. Via de straatkant en enkele veldwegen ging het terug naar de auto's voor de middagpauze. Veel Pijlkruidkers, Spiesleeuwenbek, Muskuskaasjeskruid, Heelblaadjes en Akkerkers vervulde de Flowerlijst. De wagens werden verplaatst naar een rustige binnenstraat, waar Kruidvlier welig groeide. We trokken door een stukje bos, waar we Tongvaren aantroffen en in de bosrand determineerden we Ruwe dravik, Heggenrank, Kruisbes, Bloedzuring en Ruig viooltje. We doorkruisten nog enkele veldwegen, waar we nog Glad pazelzaad vonden. Karel was s'anderendaags terug naar Vaulx gegaan om enkele foto's te nemen van Rode ogentroost en hij trof daarbij Reuzenberenklauw aan. Deze plant werd aan de lijst toegevoegd. Een geslaagde planteninventarisatie met maar liefst 293 soorten.

Vijvergebied van Midden Limburg

Op 21 augustus waren we te gast in het Limburgse vijvergebied, waar Lily Gora onze gids was. Een ietwat ongewone tocht voor de 23 deelnemers, zonder vast kilometerhok maar met 3 hokken voor de meest interessante gebieden, waarbij eerst de Grote Vijver van Zonhoven, vlakbij de parking, bekeken werd. Gelukkig was het weer niet meer zo warm als de voorbije dagen, want anders zou het hier in die open vlakte niet te harden geweest zijn. Door het water soppend, konden we enkele drooggevallen oevers inspecteren (de deelnemers met wandelschoenen hadden deze keer pech!!): Watertorkruid, Bleekgele droogbloem, Goudzuring, Moeraszuring, Zandstruisgras, Moerashertshooi, Rosse vossenstaart, Waternavel, Oeverkruid, Gagel, de exoot *Lindernia dubia*, *Alisma graminea* en een soort Glaskruid waren de voornaamste waarnemingen.

De rest van de voormiddag werd besteed aan de Wijvenheide, waar we een bonte afwisseling kregen van vijvers, drooggevallen oevers, dijken en wegkanten. Niet alledaagse soorten zoals Kruipende moerasweegbree, Bruin cypergras, Gesteeld glaskroos, Klein glaskroos, Naaldwaterbies, Eivormige waterbies, Rijstgras, Waterlepeltje, Ruwe bies en Groot blaasjeskruid zullen ons wel altijd herinneren aan dit vijvergebied van Midden Limburg.

Na de middag werden de wagens verplaatst naar een aanpalend vijvergebied, waar opnieuw enkele opvallende verschijningen konden opgetekend worden: het minuscule Ondergedoken moerasscherm, Stijve en Kruipende moeraswaterweegbree, Gesteeld glaskroos, Naaldwaterbies, Oeverkruid, Waterlepeltje, Drijvende waterweegbree, Koningsvaren, Pilvaren en Groot blaasjeskruid. De voormiddaglijst was goed voor 160 soorten, terwijl deze van de namiddag 132 taxa bevatte. Een pluim voor Lily, die ons deskundig rondleidde in het gebied.

Maasvallei te Hastière

Op 4 september was ikzelf van de partij voor een inventarisatie in de Maasvallei te Hastière-Lavaux. Op deze warme nazomerdag daagden 19 deelnemers op, die al stonden te popelen voor de plantenstudiedag. De kerk lag ditmaal midden in het hok, zodat de inventarisatie direct kon aangevangen worden. Snuffelen rond de kerk leverde al een bont gamma algemene soorten en langs een beekje kregen we toch al de eerste bijzonderheden: Spaanse zuring, Tongvaren, Steenbreekvaren, Muurvaren, Blaasvaren, Gevlekte dovenetel, Lancetbladige basterdwederik en Bleke basterdwederik. We volgden een steil klimmend pad, dat boven de laatste huizen van Hastière door een bos naar een hoogvlakte leidde. De plantennamen klonken me om de oren en de voornaamste waarnemingen waren: Muursla, Bloedzuring, Taxus, Witte engbloem, Akelei, Geelgroene vrouwenmantel, Heggenrank, Ruig klokje, Maretak, Knollathyrus, Ruig hertshooi en Amandelwolfsmelk. De helrode vruchten van de Gele kornoelje waren een goede indicatie voor deze soort. Boven op het plateau stonden onder de prikkeldraad talrijke aren van Kamgras en tijdens de afdaling door het bos, vonden we op ontcalcite wegranden Zandblauwtje en Fraai hertshooi. Ook veel Hondstarwegras en enkele ex. Gewoon duizendguldenkruid sloten dit bosgedeelte af. Aan het kerkhof was een paracommando-klauterstukje nodig om terug op de verkeersweg te komen. Na de middag werden de oude spoorweg en enkele Maasrotsen verkend. De verre kijker was hierbij een goed

hulpmiddel, want de rotsen waren niet altijd toegankelijk. Een heleboel typische kalkplanten kon genoteerd worden: Voorjaarsganzerik, Palmboompje, Nachtsilene, Wimperparelgras, Schubvaren, Hertswortel, Moeslook, Gevinde kortsteel, Bergdravik, Rozetsteenkers, Donderkruid en Gewoon zonneroosje. Langs de Maasoever keerden we terug, richting station, waarbij aan de waterrand Bitterwilg, Zeepkruid, Blauw glidkruid, Poelruit en Platte rus konden opgetekend worden. Ward had last van de hitte en rustte wat uit in de omgeving van het station, terwijl de inventarisatie langs de verroeste sporen verder ging. Viltganzerik, Viltig kruiskruid, Gestreepte leeuwenbek, Kleine steentijm, Borstelkrans, Fijne ooievaarsbek, Ruige anjer en Slangekruid kwamen op de lijst en op de Maasbrug groeiden weliswaar Stomp kweldergras en *Eragrostis multicaulis*, een nauwverwante soort met Straatliefdegras. Van de andere Maasoever vielen ons enkele planten op, die een oude muur als standplaats hadden gekozen: Wit vetkruid, Tripmadam en zaailingen van Goudenregen en Fluweelblad. Vooraleer de uitgedroogde kelen op een terras konden verfrist worden, kwam Vreemde ereprijs de Flowerlijst afsluiten. Totaal aantal taxa: 340.

Mijnterrils te La Louvière

Op 18 september vonden slechts 9 deelnemers de weg naar het station van La Louvière-Sud. Excursieleider Luc Allemeersch had een vierkante kilometer met een industrieel verleden uitgekozen: terrils en een rangeerstation dat vergane glorie weerspiegelde.

Al vlak bij het parkeerterrein werden de flora's bovengehaald om de Madelieffijnstraat met zekerheid te determineren. Even verder groeide langs de wegrand Spiesleeuwenbek. Langs de spoorweg zorgde een langbaardgras al meteen voor hoogoplaaiende discussies: was het Eekhoorngras of toch maar Gewoon langbaardgras? In dezelfde omgeving kwam Noorse ganzerik voor. Een zeer verrassende vondst was een onbekende nachtschade, die na wat sleutelwerk Glansbesnachtschade bleek te zijn, een Zuid-Amerikaanse adventief. Voorts werden op een bijna volledig gesaneerde terril nog Kaal breukkruid, Driedistel en Fijne ooievaarsbek gevonden. Een graslandje op een afgevlakte mijnsteenbergrand was de groeiplaats van o.a.; Wilde marjolein en Ruige anjer. In een door schapen begraasd grasland groeide Rode ogentroost.

Na de picknick onder een overheerlijk nazomerzonnetje werden de botanisten geconfronteerd met de schrijnende leefomstandigheden in een regio, die de mijnsluitingen nog niet te boven gekomen is. Bij het beklimmen van een eerste terril werd er terug gefocust op de plantengroei. In de schaduw van het jonge spontane bos groeide opvallend veel Stijf havikskruid. Op een breed, vlak terras van de berg overheerste een ijle kruidenrijke grasmat, met o.a. een mooie standplaats van Mantelanjer. Op een kale plek groeiden enkele toefjes Dwergviltkruid. Een ganzerik deed de haren ten berge rijzen: was het Voorjaarsganzerik of Middelste ganzerik of misschien toch nog een andere soort? In een permanente plas in een wagenspoor op een beschaduwde plaats kwam vrij veel Waterpostelein voor, een zeldzaam plantje uit de kattestaartfamilie. De tweede terril met een mooie aangelegde weg, waarlangs bomen en struiken waren aangeplant, was ingericht voor recreanten, zodat het voor botanisten minder boeiend was. Toch kwam Heuvelbasterdwederik op de streeplijst en van hetzelfde geslacht noteerden we 8 soorten. Het gemis aan plantensoorten werd enigszins vergoelijkt door het mooie panorama op de top. Een flinke strook spoorweg en een rangeerstation sloten de inventarisatie af met o.m.

Kleverig kruiskruid, Gestreepte leeuwenbek, Koningskaars, Borstelkrans en Behaard breukkruid. De Boksdooorn spreidde er zijn fijne paarse bloempjes ten toon. Ondanks de afwezigheid van zowel voorzitter als ere-voorzitter slaagde het botanistenclubje er toch in 269 soorten op de lijst aan te strepen.

Polder en antitankkanaal te Berendrecht

Op 2 oktober was Luc Van Craen terug aan de beurt om onze plantenwerkgroep te begeleiden in de polder rond Berendrecht, vlakbij de Antwerpse haven. Met 8 deelnemers trok Luc over enkele gefreesde graanakkers, waar Hoenderbeet, Blaartrekkende boterbloem, de var. tatula van Doornappel met paars aangelopen stengel en enkele amaranten, zoals Kleine majer, Groene amarant, Bouchons amarant en Papegaaienkruid de aandacht trokken. Gladde ereprijs werd gedetermineerd en in een poldersloot noteerden we Smalle waterpest, Waterviolier, Duizendknoopfonteinkruid en Schedefonteinkruid. Op de oever bevond zich Valse cyperzegge, Veerdelig tandzaad en Gevleugeld hertshooi. Via een bosrand kwamen we voorbij een boomkwekerij, waar Nico, Luc en Leo door een gat in de afsluiting kropen en er enkele interessante soorten vonden: Alsemambrosia, Welriekende ganzenvoet, Klein vogelpootje, Dwergviltkruid en Gingelikruid. Op de terugweg naar de wagens kon nog Kleine leeuwentand, Kromhals, Gevlekte rupsklaver, Dubbelkelk en Hertshoornweegbree in de wegbermen gedetermineerd worden en in de woonwijk, waar de auto's stonden, troffen we een rozet van Bleekgele droogbloem aan.

In de namiddag werd de rest van het hok verkend. Agrimonie bloeide nog in de wegwijk van een poldersloot en over het water scheerden de Schrijverkes paniekerig rond. Was het omdat wij stonden te kijken!! Langs het antitankkanaal werden heel wat wilgen onder de loep genomen: Schietwilg, Boswilg, Salix x sericans, Salix x holoserica, Salix x mollissima var. undulata met zijn vlagjes aan de bladvoet, Salix x multinervis, Salix x rubens, Bitterwilg en Amandelwilg. Middelste ganzerik was een opmerkelijke vondst, die langs deze waterloop talrijk voorkwam. Bij enkele zandhopen groeiden Wilde reseda, Hongaarse raket en Grote zandkool en de laatste streepjes waren voorbehouden aan Geelrode naalbaar, Trogierst en Eragrostis multicaulis (broertje van Straatliefdegras) tussen de straatstenen. Totaal: 260 taxa, wat niet slecht is zo laat op het seizoen.

Stadsinventarisatie te Kortrijk

Willy Herreman mocht op 16 oktober het plantenseizoen afsluiten met een stadsinventarisatie te Kortrijk. De eerste frisse oktoberochtend zorgde voor verkleumde handen op de afspraakplaats aan het station. Door de afwezigheid van enkele vaste pionnen wegens vakantie in het buitenland en misschien ook ingevolge de herfst, waarin het plantendek zich al op de nakende winterperiode voorbereidt, daagden slechts 10 deelnemers op. Willy, die de tocht goed voorbereid had, loodste de wagens naar een gratis parking bij de Broeltorens aan de Leie, waar de studietocht aanving. Zomerfijnstraal en Erigeron karvinskianus (verwilderd uit bloembakken) waren al de eerste bijzonderheden en voor het eerste taxon dienden de flora's bovengedaald te worden voor de juiste determinatie. De stenen kaaimuren van de Leie zorgden voor een bont pallet planten, dat de afwezigen alleen maar kan doen watertanden: het hele gamma varens met Eikvaren, Muurvaren, Steenbreekvaren, Tongvaren en de zeldzame Zwartsteel, verder interessante

vondsten zoals Muursla, Nieuwengelse aster, Saffloer, Rode spoorbloem, Hieracium glaucinum, Prachtklokje, Blaartrekkende boterbloem, Blauw glidkruid, Donderkruid en zelfs Klein glaskruid. Aan de kanaaloevers van het kanaal Kortrijk-Bossuyt groeiden Grote engelwortel en Reuzenberenklauw. Stevige houtige wortelopslag van een onbekende plant bleek Kalmoes te zijn. Gevlekte rupsklaver voelde zich thuis op de oever en Pluimzegge, Valse voszegge en Oeverzegge verkozen de waterkant. Ook Kweekdravik, die we nog kennen van de Duitse Moezel kon gedetermineerd worden. Potentilla fruticosa en Iberis umbellatum waren verwilderd uit siertuinen en enkele zeldzame exoten, zoals Conyza sumatrensis en Gingelkruid vervulde de lijst. Enkele ruige hoekjes en de resterende Leieoevers leverden nog een aantal noemenswaardige aanvullingen op: Bouchons amarant, Stijf barbarakruid, Hennep, Doornappel, Grote zandkool, Klein liefdegras, Aarvederkruid, Pluimgierst en Trosgierst. Aan de achterzijde van een school, langs een verbindingkanaal vonden we nog een eigenaardige "Conyza", die volgens Filip Verloove Conyza bilbaoana zou moeten zijn. Een ex. zal aan Filip voorgelegd worden. We hebben de soort voorlopig met een ? op de streeplijst gezet. De afwisselende stadsinventarisatie zat er om 16 u op met niet minder dan 235 taxa. De afwezigen hadden weer eens ongelijk.

Dank aan Jean en Chris voor de verslagen van Kallo en La Louvière, alsook aan alle deelnemers voor het ijverig opzoeken en determineren van de talrijke planten tijdens het voorbije seizoen en niet te vergeten Karel voor het nalezen van de tekst.

Programma Nationale Werkgroep Botanie 2005

André Van den Bergh

Behoudens anders vermeld, is de afspraak telkens te 9h aan de kerk van de gemeente, einde om 17h , meebrengen: flora's, loep, picknick, drank, laarzen.

- 02/04: Station Bosvoorde.
Hok e4-46-23: Spoorweg, voorjaarsflora Zoniënwoud, park Solvay.
Gids: Luc Allemeersch, tel: 02.361.60.54.
- 16/04: Station Asse.
Hok e4-12-42: Kasteel Hoogpoort, vallei van Molenbeek en IJzenbeek.
Gids: Andre Van den Bergh, tel: 052.35.05.18.
- 30/04: Crupet.
Hok h5-17-43: Voorjaarsflora Bocqvallei, Bois d'Anné en Rocher de Fumi.
Gids: Andre Van den Bergh, tel: 052.35.05.18.
- 28/05: Grote Brogel.
Hokken c7-42-21 en 23: Beekvallei en beemden.
Gids: Piet Coninx, tel: 0485.52.33.54.

- 11/06: Parking crematorium Blauwe Toren te Brugge (vanaf E40 richting Zeebrugge volgen tot afslag crematorium).
Hok c2-11-23: Polderbos en drassig hooiland.
Gids: Hedi Lecomte, tel: 050.54.49.24.
- 26/06 tot 03/07: Botanisch zomerverlof in de Centrale Alpen te Nauders (Tirol).
Verblijf in halfpension in het hotel Norbertshöhe. Prijs 40 € per persoon per dag.
Inschrijven door overschrijving van 100 EURO per persoon vanaf heden tot uiterlijk 10 februari 2005 op rekeningnummer 000-0891025-80 van Andre Van den Bergh, Vitsgaard 9, 1745 Opwijk, tel: 052.35.05.18.
- 23/07: Meer (tegen Hoogstraten).
Hok a5-54-23: Hoogveen, vallei van de Mark en dennenbossen.
Gids: Luc Van Craen, tel: 03.605.54.13.
- 06/08: Station Jemappes.
Hok nog te bepalen. Mijnterrils.
Gids: Luc Allemeersch, tel: 02.361.60.54.
- 20/08: Retie.
Hok b6-52-24: Goorbossen met drooggevallen vijveroevers.
Gids: Danny Van Der Veken, tel: 014.37.22.50.
- 03/09: Comblain-au-Pont.
Hok g7-33-21: Oude steengroeven, rotsen, Ourthevallei.
Gids: Andre Van den Bergh, tel: 052.35.05.18.
- 17/09: Burcht.
Hok c4-35-13: Kleiput in bedrijf, Fort Kruibeke, Scheldeoever en extensief landbouwgebied.
Gids: René Maes, tel: 03.252.41.23.
- 01/10: Oostakker.
Hok nog te bepalen: Gents havengebied.
Gids: Jean De Prez, tel: 09.251.27.26.
- 15/10: Oudenaarde.
Hok e2-28-43: Stedelijk milieu met Scheldeoevers, stadspark en braakliggende terreinen.
Gids: Karel De Waele, tel: 09.386.45.60.

Aansluitend vergadering voor het opstellen van de kalender 2006. Voorstellen kunnen ook vooraf telefonisch of schriftelijk doorgegeven worden aan Andre Van den Bergh, Vitsgaard 9, 1745 Opwijk, tel: 052/35.05.18. E-mail: andrevandenbergh@scarlet.be

Urbane flora in Kortrijk, 16 oktober 2004

Erik Molenaar

De Leie en de er mee verbonden kanalen werden reeds dikwijls vermeld bij onderzoek van adventieven en muurflora. Wij zouden aanpakken bij de groep van NWB, maar de heenrit kende een zwaar oponthoud en we bereikten Kortrijk pas na half tien. We hebben de andere floristen de hele dag niet gezien en verkenden de Noordzijde en het centrum van de stad. Ook gingen wij eens rondneuzen aan het spoorterrein 'goederen' waar een werf lag voor een nieuwe brug over de Leie. Het was een frisse dag. Aanwezig waren dus Erik Molenaar en Wim Strecker. De waarnemingen hebben niet de bedoeling een volledige lijst af te leveren; ze moeten de vegetaties schetsen om bijzondere soorten te plaatsen.

Handelskaai en verder IFBL e2-32-12

We beperken ons tot de muren die de rivier omgeven. Opvallend zijn de grote bossen Vlinderstruik die afwisselen met Bezemkruiskruid. Het is niet makkelijk de rechte muur van bovenaf te bekijken, maar op de stenen stootrand kunnen we reeds een zeer groot en vertakt helmkruid zien groeien, waarvan we een bloempje te pakken krijgen. Het staminodium is breed hartvormig, nauwelijks geschulpt, wat ons doet besluiten tot Gevleugeld helmkruid (ssp. umbrosa). Hier staat inderdaad een soort fijnstraal die we niet goed kunnen plaatsen, maar mogelijk allemaal Hoge fijnstraal. Er zijn enkele bomen afgezaagd op de muur, waaronder Zwarte els.

De muren zijn zo overvloedig begroeid dat we soms alleen het bovenste te zien krijgen. Verder op liggen kleine vlottende pontons die het aanmeren moeten mogelijk maken. Van hierop kunnen we zelfs de waterlijn onderzoeken.

Naast grote populaties Muur- en Steenbreekvaren, bloeiend Blauw glidkruid en Rode spoorbloem treffen we dan ook soorten als Valse voszegge, Kamille, Grote engelwortel, Watermunt, Stijf barbarakruid en een waterranonkel. In de Leie stond Grof hoornblad. We vonden 1 plek met Tongvaren.

Voorts vermelden we nog Muurhavikskruid, Tuinjudaspenning, Kluwenzuring en Reuzenberenklauw.

Diksmuide- en Ijzerkaai IFBL e2-32-21

Door het Buda-eiland wandelen we naar het kanaal waar we – naast de overvloed aan Rode spoorbloem – nog heel wat andere planten herkennen, zoals Cosmos, Watermuur, Wilde marjolein, Moerasandoorn en Waterzuring. Op de kaden staat een aantal vogelvoeradventieven, waaronder Saffloer, Gingellikruid, Kanariezaad, Gekweekt vlas, Witte krodde, Pluimgierst en Trosgierst. We wandelen verder naar de nieuwe brug aan het park, waar we oversteken naar de Damkaai langs de Leie. *Conyza bilbaoana* hebben niet herkend, maar naar verluid staat het er hier vol mee. Wel zijn er grote werken bezig die van het oorspronkelijk terrein niet veel heel laten.

Oude muur OLV-gasthuis IFBL e2-32-12

Bovendien noteerden we de flora op de oude buitenmuur van het OLV-gasthuis, waar zich naast Rode spoorbloem, Mahonia, Randjesbloem en enkele esdoorntjes een populatie merkwaardig Havikskruid bevond. De blauwgroene rozetten zaten vol zwarte vlekken, maar de kenmerken van *Hieracium maculatum* waren afwezig. Het betreft hier in strikte zin Vroeg havikskruid, dat voor de grap zeer laat bloeide. De soort staat ook overal op de Leiemuren. Het is voorlopig de enige plaats in Vlaanderen waar deze soort werd vastgesteld. Tevens groeien er duizend kiemplanten van Rode spoorbloem groeien verspreid over de hier liggende parking.

Damkaai IFBL e2-32-21

De schuine muren van de Leiedijk bieden allerlei merkwaardige soorten een groeikans. Het is vooral hier dat Zomerfijnstraal (*Erigeron annuus* ssp. *annuus*) overvloedig voorkomt. Het merendeel der lintbloemen is echter spierwit. Deze vrij variabele ondersoort blijkt in onze streken voorlopig de enige te zijn die er voorkomt. Verder staat er weer Cosmos, heel wat Marjolein en grote sluiers Bosrank. Echt bitterkruid, Knopherik en Rimpelroos zijn pas uitgebloeid. Ruwe iep blijft niet onopgemerkt. We eindigen aan de Broeltorens, voorlopig de enige plek waar in Kortrijk Klein glaskruid staat (med. Filip Verloove).

Rijselsestraat, Grote markt, OLV-kerk IFBL e2-32-21 & 23

Na het middagmaal gaan we door de binnenstad naar de OLV-kerk. In het straatbeeld, vlak voor het toerismebureau (IFBL e2-32-21) staat een Muurfijnstraal te bloeien. Ook verder op in de OLV-straat staan ze op het trottoir. Schijnaardbei doet het in alle steden zeer goed, maar hier stond ze in gezelschap van Bosaardbei. Achter de kerk vinden we in de waterpartij Gekroesd fonteinkruid, Pijlkruid en Grof hoornblad. Van Glanzig fonteinkruid geen spoor...Ook hier staat Muurfijnstraal te bloeien (IFBL e2-32-23).

Omgeving spooreplacement Goederen IFBL e2-32-14

Tot slot neuzen we nog rond op de werf en het verlaten goederenemplacement waar we Hoge fijnstraal, Doornappel en Dubbelkelk noteren.

Ook hier vinden we een zeer grote populatie Bosaardbei op de verlaten sporen. We vermelden nog Geoord helmkruid, Kruisbladige wolfsmelk en Gingellikruid.

Slot

Een zeer mooie dag, met veel bijzondere waarnemingen, waarvan we er waarschijnlijk heel wat gemist hebben. De Ruige fijnstraal is een soort waar we beslist een goede sleutel van moeten hebben!

Een volledig overzicht van de deze dag gevonden soorten is op aanvraag verkrijgbaar bij Natuurpunt Studie of via de auteur.

Urbane flora in Mechelen 23 oktober 2004

Erik Molenaar

De stad Mechelen heeft een flinke troef wat Muurflora betreft: de Dijlemuren zijn buitengewoon mooi begroeid met allerhande bijzondere soorten en de monumenten zijn van hoge leeftijd en dragen bijna allemaal een keur aan varens. Het FON gaat vandaag dan ook op zoek naar enkele bijzondere locaties waaronder de vindplaats van Zwartsteel en Schubvaren op de Dijlekade. Van dienst zijn Erik Molenaar en Wim Strecker.

Dit wordt dus geen 'volledige lijst van een km-hok, maar wel alles binnen het ifbl-hok d4-27-44 dat onze aandacht weerhoudt.

Sint-Romboutskerk (deels in de steigers)

Op de plaats waar we zijn afgesproken is al heel wat te zien. De kerk is deels omgeven door een werf waar een heel pak Klein glaskruid staat, naast een zee van Harig knopkruid. We zien er ook Citroengele honingklaver, Canadese fijnstraal en Muurleeuwenbek, maar geen varens en ook geen Hoge fijnstraal. Wel vinden als wachtkamersoort *Cyperus eragrostis* dat onze Nederlandse vrienden Bleek cypergras hebben gedoopt. Er staan enkele bloeiende exemplaren, verscholen in een vrij donkere uithoek aan deze kathedraal.

We rijden verder en parkeren ons aan het kanaal en zijn dan vlak bij het volgende onderwerp.

Brusselse poort

Midden in een drukke ringweg staat deze oude toren, die in verschillende smaken is gerestaureerd. Hij staat op een soort vluchtheuvel en is voor voetgangers moeilijk bereikbaar. De muurvoeten zijn enigszins begroeid, met oa. Vertakte leeuwentand, Driebladige wingerd, Reukeloze kamille, Gekroesde melkdistel, Gewone paardebloem en Straatgras. Merkwaardig is wel de aanwezigheid van Lindezaailingen en Klimop, die we hier niet in een geschikt substraat zien groeien. Op de muren staan Muurvaren en Steenbreekvaren, de laatste is net als in Kortrijk flink vertegenwoordigd in de stad.

Ziekeliendestraat (achtergevel historisch gebouw)

Langs een winkelstraat bereiken we een kleine straat waar zich de bakstenen achtergevel bevindt. met zandstenen sokkel van de vroegere zogenaamde 'afspanning Frankfort' (Korenmarkt nr. 29). De gevel is flink begroeid geraakt. De zandstenen dekstenen zijn begroeid met Muursla, Liggende vetmuur en Muurpeper. Bovendien staan er dikke pakken Muursnavelmos, Gewoon smaragdmos en Knikmossoorten. De bakstenen muren zijn gekoloniseerd met Vlinderstruik, Muurvaren, Steenbreekvaren, Kleine veldkers, Muurleeuwenbek en Mannetjesvaren. Er staan ongewoon genoeg aan de voet van de muur enkele planten Scherpe boterbloem, ook verder op langs de stoep. Als we de straat uitlopen bereiken een volgende monument...

Kerk van Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijle (deels in de steigers)

Ook hier zijn volop restauratiewerken gaande, en we moeten de begroeide werf op om de mooiste muren te kunnen bekijken. Het bezemkruiskruid staat er zelfs op de top van steunberen; Vlinderstruik is ook hier hoog op de muren te zien, naast Gewone vlier. Zelfs Wilde lijsterbes en Gewoon wilgenroosje weten er hun plaatsje te veroveren. Voorts staan Hoge fijnstraal, Muurleeuwenbek, Peen, Brede stekelvaren en Mannetjesvaren hier op verticaal substraat. Aan de muurvoeten, waar het aardig kan aanrijken met al die duiven, vinden we overvloedig Harig knopkruid, Klimop (in grote populaties), Engels raaigras en Klein kaasjeskruid. Ook hier staat er weer wat Valse wingerd, naast Akkerkool. Meest aanwezig was Eikvaren (subsp. prionodes), voor Muur- en Steenbreekvaren. Er was ook een plek met Wit vetkruid. Het meest opvallende mos is Gewoon zijdemos, waarvan er verschillende grote populaties aanwezig zijn. De restauratie van deze oude muren belooft helaas niet veel goeds. Als het afloopt als met de Sint-Romboutskerk dan moet alles weer van nul beginnen.

Muren langs de Dijle

Langs een zijstraatje komen we dadelijk aan de Dijle, die we reeds tevoren onderzochten. In totaal noteren we hier 61 soorten op de muren, waarbij Klein glaskruid bijzonder talrijk aanwezig is. Ook de oeervervegetatie op de muren is goed vertegenwoordigd, wetend dat er nauwelijks horizontale substraten zijn. Zo staat er flink wat Zwart tandzaad en Wolfspoot, maar ook Stijf barbarakruid, Valse voszegge, zelfs een pol Pluimzegge. De onderste stenen waren tot 50 cm boven de waterlijn nat, en een deel grassen bevond zich onder water.

Waar het ons vooral om te doen is betreft de populatie Zwartsteel.

Na de middagpauze zoeken we de Haverwerf op, waar een grote werf is aangelegd voor de renovatie van de 'Lamotgebouwen'. Het duurt wel even, maar toch kunnen we vaststellen dat de populatie intussen toegenomen is tot 20 duidelijke exemplaren over 50 m aan de Haverwerf. De Schubvaren kunnen we ondanks de precieze vroegere plaats niet meer vinden.

Een keerzijde van de medaille is wel dat aan de drijvende steigers langs de Dijle praktisch geen muurflora meer voorkomt. Nieuwsgierige booteigenaars leggen ons uit dat zij persoonlijk de steigers moesten rein houden, en dat de Stad Mechelen hen had gevraagd de planten van de muren te halen.

Dit is nauwelijks voor waar aan te nemen. Dit in vraag stellend, verzekert men mij ten stelligst dat zij anders problemen zouden krijgen voor de ligplaats. Men raadt ons aan contact op te nemen met de Stad Mechelen, daar niemand van de eigenaars de planten graag verwijdert. Na ons gesprek over natuur in de stad, muurflora en de zo zeldzame Zwartsteel en Schubvaren, hopen deze mensen dat alleen bomen en struiken verwijderen voldoende zal zijn.

Net als in Kortrijk schijnt de Bosaardbei zich op de muren te kunnen verspreiden. Schijnaardbei is niet waargenomen.

In de straten van de ene plaats naar de volgende gezien

Er zijn nog 50 soorten opgeschreven die we in het straatbeeld opmerkten, buiten de eerder vermelde locaties. Zo is Steenbreekvaren ook op heel wat andere muren te zien, en is de uitzaai en vestiging van Linde-soorten – vooral massaal aan de Olivetenvest – heel opvallend. Ook hier staat Bosaardbei wel eens in de straten, maar toevallig zijn we nergens Schijnaardbei tegen gekomen! Pompoen en Bonte gele dovenetel vind je in rommelhoekjes her en der, maar Muursla en Klein glaskruid groeien zowat overal, zelfs onopzettelijk in bloembakken. Hoge fijnstraal is hier niet zo frequent als in andere grote steden. Vederesdoorn en Hemelboom nemen hier eveneens een bescheidener plek in. Stinkende ballote vonden we op één plek.

Enkele bijzondere tuinontsnappers waren een ons onbekend klokje (*Campanula spec.*) en Tuingoudsbloem.

In enkele waterpartijen zagen we Dwergkroos en Klein kroos.

Halvemaantjesmos konden we net als aan de Dijle op beschaduwde plaatsen terugvinden.

Kanaal

In dit km-hok ligt nog een stuk van het Kanaal, dat we op weg naar de wagen passeren. Hier noteren we nog Kalmoes en een Astersoort.

Slot

Een mooie stadswandeling was het alleszins en we hebben geen gelegenheid laten voorbijgaan om het historisch erfgoed ook van binnen te bekijken. Dit was de laatste FON-kalenderwandeling van 2004. Wie suggesties heeft voor 2005 laat het maar horen.

Een volledig overzicht van de deze dag gevonden soorten is op aanvraag verkrijgbaar bij Natuurpunt Studie of via de auteur.

De muurflora langs de Dijle te Mechelen (Vervolg).

Erik Molenaar

Zoals je in vorig artikel kon lezen constateerden we tijdens de excursie van 23 oktober dat de kaaimuren ter hoogte van de Jachthaven op vraag van Stad Mechelen door de booteigenaars vegetatievrij gehouden. Hierbij werd er flink wat schade aan de voorheen prachtige muurvegetatie berokkend (oa. een groeiplaats van zwartsteel die volledig verdwenen was).

Na wat over en weer gemail kon al snel een afspraak gemaakt worden met mensen van Afdeling Zeeschelde, de plaatselijke jachtclub en de stadsecoloog van Mechelen, Noël De Winter om de situatie eens ter plaatse te bekijken.

Resultaat van dit bezoek is alvast dat de milieudienst van Stad Mechelen een tekst zal maken die de muurflora beter moet beschermen. Iedereen was stomverbaast naar het belang van deze flora.

Niet alleen ter hoogte van de jachthaven, maar ook in het keerdok zullen de muurvegetaties niet meer worden uitgetrokken. De Houtige gewassen die wel schade kunnen aanbrengen aan de kaaimurmen zullen door Afdeling Zeeschelde selectief verwijderd worden en de resterende stobben zullen met glyfosaat behandeld worden teneinde het terug doorschieten te verhinderen.

Op verzoek kan ik mij laten rondvaren met een gemotoriseerd boortje van de jachtclub. Deze ervaring leert ons weer dat met een kleine inspanning ook prachtige stukjes natuur buiten de reservaten mits wat voorlichting beter kunnen beschermd worden. Vaak is het uit onwetendheid dat het dan ook slecht afloopt voor dit soort stukjes natuur. Dit soort werk loont dus zeker en is dus een motivatie om met dit soort projecten in de toekomst door te gaan.

PWG regio Schelde-Leie: programma 2005

Karel De Waele

Samenkomst telkens om 14u aan de kerk; einde om 17u. Gids: Karel De Waele (09/386.45.60). Meenemen: loepe en flora, meestal laarzen (behalve in Deinze).

datum	samenkomst	Hok nummer	toponiem	thema
23/04/05	Paterskerk, stw Elzele, Ronse (t.o. Mgr.Beylsstr.)	e3-51-33	Moulin du Chat Sauvage	bronbosflora
21/05/05	Louise-Marie	e3-41-34	Bos ter Eecken	bronbosflora
04/06/05	Welden	e3-11-34	Dorp + Scheldevallei	flora Scheldevallei
18/06/05	Welden	e3-11-33	Reytsmeersen	flora Scheldevallei
02/07/05	Nukerke	e2-48-11	Kortekeer	bermflora
10/09/05	Kwaremont	e2-47-41	Paterberg-Beiaard	bermflora
24/09/05	Deinze (O.L.Vr.kerk aan de Markt)	d2-37-33	Schipdonkkanaal	najaarsflora
08/10/05	Deinze (idem)	d2-37-32	Schipdonkkanaal	najaarsflora

3-Daagse Plantenexcursie Naar Remouchamps – Plantenwerkgroep Natuurpunt Gent

Jean De Prez

Van 11 t/m 13 juni 2005 trekken we voor de zomereexcursie van de plantenwerkgroep van Natuurpunt Gent naar een bij natuurliefhebbers van ouds gekende en gerenommeerde streek in België. De vallei van de Ourthe en Heid des Gattes wordt wel eens de mooiste natuursite van Wallonië genoemd.

Verder staan ook Zwarte Rotsen van Comblain-au-Pont en de nabij gelegen zandsteengroeve op het programma, waar van mei tot juli het in België zeldzame brilkruid te vinden is. De bekende afvalhoop van Fameniaan psammietstenen, afkomstig van de vroegere uitbating van de steengroeve, is bovendien bedekt door een rijke en gevarieerde vegetatie van xerothermofiele planten die ze zijn aangepast aan het droge substraat en de vaak zeer hoge temperaturen ten gevolge van de oriëntatie naar het zuiden.

Op het programma staat ten slotte nog Seilles een natuurgebied gelegen langs de helling van de Maasvallei bekend vanwege zijn grote milieudiversiteit en zijn verschillende orchideeënsoorten.

We logeren op basis van half pension in het stijlvolle en unieke Royal-Hotel-Restaurant Bonhomme. Waar sinds 1768 zeven generaties van de zelfde familie het authentieke karakter van dit "hotel van vroeger" heeft weten te bewaren. Het gebouw, oorspronkelijk was het een poststation, heeft een rijke geschiedenis en een gastenboek met bekende namen als Koning Albert I, de Graaf van Parijs, Mistinguett, Fernandel en vele anderen. Natuurlijk is ook dit jaar weer twee maal de legendarische PWG- picknick voorzien. Dat alles voor de democratische prijs van 120€ per persoon. Om praktische en milieureden opteren we om zoveel mogelijk met kostendelend vervoer te rijden, dat niet in de prijs is inbegrepen.

Inschrijven kan vanaf nu en tot uiterlijk 15 februari 2005 door overschrijving van een voorschot van 30€ per persoon op reknr. 890-4340659-37 van Natuurpunt Gent met de vermelding "Remouchamps". Wacht niet tot het laatste moment, want er zijn slechts 11 tweepersoonskamers beschikbaar, wie eerst betaalt, eerst maalt!

Voor eventuele bijkomende inlichtingen Jean De Prez, 09.251.27.26 of j.deprez@scarlet.be.

Wandelkalender 2005 Plantenwerkgroep Afdeling Beernem

Filip Jonckheere

Afspraak telkens op zondagmorgen om 8u30 (einde omstreeks 12u)
Eventueel meenemen laarzen, loupe en flora.

Telkens wordt een weinig bezocht stukje Houtland onderzocht. Alle aanwezige hogere plantensoorten worden genoteerd. De ene keer is het gewoontjes, de andere keer verrassend.

17 april: d2-12-14 Hereveld
Afspraak: kerk van Wingene
Thema: voorjaarsbloeiërs en bosflora

29 mei: c1-28-43 Provenhof
Afspraak: kerk van Varsenare
Thema: kleine landschapselementen

12 juni: C1.46.21 Bourgonjevaart
Afspraak: kerk van Eernegem
Thema: meersen en waterlopen

10 juli: C2.43. 41 't Fort
Afspraak: kerk van Beernem
Thema: heischraal grasland en kanaalbermen

21 augustus: C2. 44.32 De Puipaert
Afspraak: kerk van Beernem
Thema: relictvegetatie van bos

4 september: D1.18.42 Reigat
Afspraak: kerk van Baliebrugge (weg Torhout-Ruddervoorde)
Thema: waterlopen en relictvegetatie van heidelandschap

2 oktober: Vrijgeweid
Afspraak: kerk van Baliebrugge (weg Torhout-Ruddervoorde)
Thema: waterlopen en relictvegetatie van heide- en boslandschap

Meer informatie is verkrijgbaar bij Filip Jonckheere op het nummer 050/ 82 51 89.

Opnieuw naar het Panneweel 18-09-2004

Erik Molenaar

Tien jaar geleden bezochten wij de omgeving van het Panneweel, waar we Moerasvaren en Galigaan in grote massa bijeen zagen. Hoe zou het nu met deze vegetaties gaan? We worden begeleid door Jan Dhollander, die tevens de ezels die voor het beheer worden ingezet van ons afhoudt. Aanwezig waren Erik Molenaar, Wim Strecker en Tom Neels.

Bespreking

Bos rondom het weel begrazing extensief met 5 ezels:

Het weel is omgeven door een bos dat aansluit op de dijk. Het bos glooit naar de waterpartij zodat er plaatselijk ook vochtgebonden soorten voorkomen. De nitrofiële kruidlaag wordt beschaduwd door een scherm van Zomereik en Ruwe berk en aan de rand met Zwarte els en Wilgenstruweel. Begrazing (extensief) met 5 ezels gebeurt periodiek, van het einde van de voorzomer tot ongeveer nu. Er is behoorlijk in open gelopen door de ezels, die bovendien de iepen op prijs stellen. Op kale plekken treffen we het Gaaf kantmos aan, in gezelschap van Gewoon klauwtjesmos, Gewoon sterrenmos en Gewoon haarmos. Er staan ook enkele exoten zoals Europese lork, waar we geen nota's van nemen, en tuinrestanten van het verwijderde weekendverblijf. Als we het bos uitkomen staat er volop Gewimperd veenmos, dat door de droogte volkomen wit is uitgeslagen.

begraasde oevers van het weel:

Begraasd, maar ook net afgemaaid, wat het zoeken niet bepaald vergemakkelijkt. Deze schrale zandige plek is immers de vindplaats van Stippelzegge, een soort die tot op heden nergens anders in Vlaanderen is waargenomen, tenzij in het Hof ter Saksen, waar ze onvrijwillig uit het Panneweel werd ingevoerd bij de aanleg van een heemtuin.

Toch herkennen we de soort aan de antiligule op scheden en hogere bladeren. Er wordt nog een intact aartje gevonden, waarop - met sterke vergroting - de wijnrode vlekjes zijn te zien. Voorts staat er nog wat Geelgroene zegge en een vermoedelijke Dwergzegge, waarop tenminste een zittend mannelijk aartje wordt aangetroffen.

Borstelbies vormt onder de begrazing kleine aaneengesloten polletjes. De heischrale vegetatie neemt af naarmate we het water naderen. In enkele putjes zien we heel wat Waterpunge dat eveneens op de spijskaart der ezels staat.

Waterviolier is plaatselijk overvloedig aanwezig. We vinden ook twee planten Struikhei.

begroeide kraggen en droogvallend moeras

Door de extreem lage waterstand van de laatste twee jaar kunnen we voorzichtig op de veenmatten lopen. Het veenmos is overal aanwezig, vooral onder Wateraardbei. Kleine duizendknoop staat werkelijk overal. Hoge cyperzegge is bijzonder toegenomen, evenals Grote kattenstaart. De kraggen zijn in een vergevorderd stadium van verlanding geraakt. In het eerste stuk staat geen Moerasvaren en Galigaan meer, zodat we hier eerst een lijst maken van het geheel.

Trilveen met Galigaan en Moerasvaren:

De veenmatten zijn ook hier vrij stevig geworden. De nitrofiële vegetatie bestaat uit een hoge kruidlaag met moerasvaren en verspreide opslag van Zwarte els. Er staat veel Kleine lisdodde, Gewone waternavel en zowat alles dat we hiervoor gezien hebben.

Galigaan staat met tientallen planten in bloei, maar er zijn overwegend steriele planten. Merkwaardig is wel dat waar Zwarte els staat, er geen Galigaan staat.

Deze zeer zeldzame soort is een indicatie van stikstofarme bodems, waarvan op deze plek alleen nog Waterviolier medegetuigd

Galigaan: Detail van de bloeiwijze (Foto Wim Strecker).

Slot

Door beheerswerken, waterstandverlaging en eutrofiëring heeft het Panneweel op 10 jaar tijd een hele verandering ondergaan. Voorde Rode lijst Vlaanderen zijn *achteruitgaand* de soorten als Struikhei, Gewone waternavel, Penningkruid en Zompvergeet-mij-nietje. Zeldzaam blijft in Vlaanderen Geelgroene zegge (en het kleine broertje Dwergzegge). Galigaan en Moerasvaren zijn zeer zeldzaam. Zoals gezegd is Stippelzegge met uitsterven bedreigd.

Een overzichtslijst van de waargenomen soorten is op aanvraag bij de auteur of via Natuurpunt Studie verkrijgbaar.

Permanente kwadranten in de Ark (Bosnatuurreservaat K.B.1.2.1998) als deel van het Blaasveldbroek (Blaasveld-Willebroek, provincie Antwerpen)

Juul Slembrouck

Dit is een tweede verslag van onderzoek in het Blaasveldbroek: Een eerste verslag vond u reeds in het vorig nummer van de nieuwsbrief.

Inleiding

In juli 2002 zette de beheerder Aminal afdeling Natuur in het droogste deel van de Ark vijf permanente kwadranten uit in de percelen 5 en 7 volgens de indeling van het Blaasveldbroek van Caluwe 1990.

De bedoeling was de zaadvoorraad te bestuderen, de ontwikkeling van de droge gronden beter te leren kennen en het beheer (met inbegrip van de begrazing) nader te kunnen opvolgen. Dit alles kadert in de uitvoering van het beheerplan voor het gebied.

Voorgeschiedenis

De terreinen, waar de permanente kwadranten zijn gesitueerd, waren voorheen deels begraasde heischrale graslanden en deels akkers.

De bodem bestaat uit zand, mogelijk plaatselijk oude heidepodsol, op een ca 3m hoge "donk" in het alluvium van de Rupel. Voor een groot gedeelte is het oorspronkelijk landschap vernield voor zandwinning en aansluitend daarop door de aanleg van een watersportbaan ("De Hazewinkel").

P.K.'s

5 x 5 m, geplagd, omgeven door een afbakening met duurzaam materiaal, op 1 m afstand van het geplagde deel. De speciale voorziening in de afbakening belet de paarden in het geplagde deel te grazen. De begrazing met twee Konikpaarden is gestart op 29 maart 2003.

Eerste opnamen

Op initiatief van Aminal – Natuur en van de VZW Natuurpark Het Broek, beide lid van het beheercomité, werd een eerste opname (Johan Foqué (Natuurwachter), Erik Molenaar, Juul Slembrouck) van de vegetatie binnen de vijf PK's gemaakt op 25-6-2003. Een uitvoerig verslag werd door het F.O.N. (augustus 2003) gemaakt en aan het beheercomité ter beschikking gesteld.

Tweede opnamen

Op 28-6-2004 werd een tweede opname gemaakt (Vera Tetsch, Chris Janssens, Johan Foqué (Natuurwachter), Juul Slembrouck).

Algemene gegevens

Humuslaag 0, grondwaterstand : lager dan 1.20m beneden maaiveld, pH niet gemeten (te droog); de gebruikte schaal is die van Londo.

PK 1

	2003	2004
Plagdiepte 0,05-0,1 m		
Algemene bedekking %	5	8
Hoogte vegetatie m	0,1-0,4	0,1 - 0,4
Kale minerale bodem %	2	2
Bedekking moslaag %	4	9
Bedekking fijn strooisel %	1	1 (tot 5 cm dik)

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	2003	2004
Boomlaag (zaailingen)			
Betula sp	Berk soort	.4	.1
Prunus serotina	Amerikaanse vogelkers	.2	-
Quercus robur	Zomereik	.1	-
Sorbus aucuparia	Wilde lijsterbes	.1	-
Kruidlaag			
Rumex acetosa	Veldzuring	3	1+
Agrostis capillaris	Gewoon struisgras	1	2
Coryza canadensis	Canadeze fijnstraal	.2	-
Holcus mollis	Gladde witbol	.2	.2
Cerastium fontanum	Gewone hoornbloem	.1	.1
Danthoria decumbens	Tandjesgras	.1	-
Descampsia flexuosa	Bochtige smele	.1	.1
Epilobium ciliatum	Beklierde basterdwederik	.1	.1
Hieracium umbellatum	Schermhavikskruid	.1	.1r (1 ex)
Holcus lanatus	Gestreepte witbol	.1	.1
Hypochoeris radicata	Gewoon biggenkruid	.1	.2
Leontodon autumnalis	Vertakte leeuwetand	.1	-
Luzula cf. campestris	Gewone veldbies	.1	()
Prunella vulgaris	Gewone brunel	.1	.4a
Rubus sp.	Braam sp.	.1	.2
Cerastium conglomeratum	Kluwenhoornbloem	-	.1
Festuca rubra	Rood zwenkgras	-	.1r
Sonchus oleraceum	Gewone melkdistel	-	.1r
Moslaag			
Scleropodium purum	Groot laddermos	.2	.2
Rhytidiadelphus squarrosus	Haakmos	.2	.2
Polytrichum juniperinum	Zandhaarmos	-	8

PK2

	2003	2004
Plagdiepte 0,05-0,1 m		
Algemene bedekking %	3	9
Hoogte vegetatie m	0,1-0,4	0,01-0,3
(Kale) minerale bodem %	7	1
Bedekking moslaag %	5	9 (aspect)
Bedekking fijn strooisel %	2	1 (5 cm)

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	2003	2004
Boomlaag (zaailingen)			
Betula alba	Zachte berk	.1	2
Kruidlaag			
Rubus sp.	Braamsoort	3	.2 (20 planten) !
Agrostis capillaris	Gewoon struisgras	.2	.2
Juncus effusus	Pitrus	.2	.2
Luzula campestris	Gewone veldbies	.2	.2
Potentilla erecta	Tormentil	.2	.2
Calluna vulgaris	Struikheide	.1	.1 p (6 planten)
Carex ovalis	Hazezegge	.1	-
Descampsia flexuosa	Bochtige smele	.1	.2
Holcus lanatus	Gestreepte witbol	.1	-
Hypericum humifusum	Liggend hertshooi	.1	.1 p (4 planten)
Hypochoeris radicata	Gewoon biggenkruid	.1	-
Juncus conglomeratus	Biezeknoppen	.1	.1
Teucrium scorodonium	Valse salie	(.1)	.1
Lysimachia vulgaris	Grote wederik	(.1)	-
Rumex acetosella	Schapezuring	-	.2
Hieracium umbellatum	Schermhavikskruid	-	.1
Danthoria decumbens	Tandjesgras	-	.1 (5 planten)
Moslaag			
Atrichum tenellum	Klein rimpelmos	4	- zie hieronder
Polytrichum juniperinum	Zandhaarmos	.4	1
Dicranella heteromalla	Gewoon pluisjesmos	.2	.1
Campylopus pyriformis	Breekblaadje	.1	-
Rhytidiadelphus squarr.	Haakmos	.1	.1
Scleropodium purum	Groot laddermos	-	.1
Atrichum undulatum +	Groot rimpelmos +		
tenellum (samen)	Klein rimpelmos	-	8
Polytrichum commune	Gewoon haarmos	-	.1
Algen			
s.n.			1

PK 3

	2003	2004
Plagdiepte 0,1 m		
Algemene bedekking %	3	10
Hoogte vegetatie m	0,05-0,40 (0,50)	0,01-0,40
Kale minerale bodem %	7	.4
Bedekking moslaag %	1	7
Bedekking fijn strooisel %	1	.2

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	2003	2004
Boomlaag			
<i>Prunus serotina</i>	Amerikaanse vogelkers	.1	-
Kruidlaag			
<i>Agrostis capillaris</i>	Gewoon struisgras	2	2
<i>Rubus</i> sp	Braam sp.	.2	.2
<i>Aira praecox</i>	Paashaver	.1	.1r (1 plant)
<i>Cytisus scoparius</i>	Brem	.1	.1r (1 plant)
<i>Descampsia flexuosa</i>	Bochtige smele	.1	.2
<i>Holcus lanatus</i>	Gestreepte witbol	.1	-
<i>Juncus effusus</i>	Pitrus	.1	-
<i>Luzula cf campestris</i>	Gewone veldbies	.1	.1
<i>Lysimachia vulgaris</i>	Grote wederik	.1	.
<i>Ornithopus perpusillus</i>	Klein vogelpootje	.1	.1p (5 planten)
<i>Rumex actosella</i>	Schapezuring	.1	.1
<i>Calluna vulgaris</i>	Struikheide	(1)	.1 (2 planten)
<i>Danthoria decumbens</i>	Tandjesgras	(.1)	-
<i>Teucrium scorodonia</i>	Valse salie	(.1)	.1r (1 plant)
<i>Juncus conglomeratus</i>	Biezeknoppen	-	.1r (1 plant)
Moslaag			
<i>Polytrichum juniperinum</i>	Zandhaarmos	1	7
<i>Scleropodium purum</i>	Groot laddermos		.1
<i>Hypnum cupressiforme</i>	Klauwtjesmos		.1
<i>Polytrichum commune</i>	Gewoon haarmos		.2

PK 4

	2003	2004
Plagdiepte m 0,1		
Algemene bedekking %	2	5
Hoogte vegetatie m	0,2-0,3	0,2-0,3
Kale minerale bodem %	10	8
Bedekking moslaag %	.2	5 (ijl areaal! Kan ook 2 zijn)
Bedekking fijn strooisel %	-	-

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	2003	2004
Boomlaag			
Prunus serotina	Amerikaanse vogelkers	.1	.1 (1 plant)
Betula sp	Berk sp.	-	.1p (5 zaailingen)
Kruidlaag			
Descampsia flexuosa	Bochtige smele	.2	.2
Teucrium scorodonia	Valse salie	.2	-
Agrostis capillaris	Gewoon struisgras	.1	.2
Aira praecox	Paashaver	.1	-
Juncus effusus	Pitrus	.1	-
Luzula cf campestris	Gewone veldbies	.1	.1r (1 plant)
Rumex acetosella	Schapezuring	.1	.4
Moslaag			
Polytrichum juniperinum	Zandhaarmos	.2	5
Dicranum scoparium	Gewoon gaffeltandmos	-	.2

PK 5

	2003	2004
Plagdiepte m (3 stroken)	0,05/0,1/0,15	0,05/0,1/0,15
Algemene bedekking %		4
Hoogte vegetatie m	2	0,02/0,40 (0,50)
Kale minerale bodem %	0,02-/0,40	1
Bedekking moslaag %	9	4
Bedekking fijn strooisel %	2	.2

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	2003	2004
Boomlaag (zaailingen)			
Prunus serotina	Amerikaanse vogelkers	.1	-
Quercus robur	Zomereik	.1	-
Kruidlaag			
Rumex acetosa	Veldzuring	.2	.2
Agrostis capillaris	Gewoon struisgras	.1	.2
Aira praecox	Paashaver	.1	.1
Danthoria decumbens	Tandjesgras	(.1)	-
Descampsia flexuosa	Bochtige smele	.1	.2
Holcus mollis	Gladde witbol	.1	.1m (30 planten)
Luzula campestris	Gewone veldbies	.1	.1
Rubus sp	Braamsoort	(.1)	-
Teucrium scorodonia	Valse salie	(.1)	-
Moslaag			
Dicranum scoparium	Gewoon gaffeltandmos	.2	.1
Polytrichum juniperinum	Zandhaarmos	.2	4 fertiel
Dicranella heteromalla	Gewoon pluisjesmos	-	.1

Bespreking

Tussen 2003 en 2004 zijn er geen echt wezenlijke veranderingen op te tekenen. Enkele soorten, die tot de eerder “toevallige” kunnen worden gerekend als Canadese fijnstraal, Grote wederik, Gestreepte witbol enz. hebben het in de PK's laten afweten. Brunel breidt zich met een sprong(etje) uit. De mineraalarme grond maakt geen spectaculaire ontwikkelingen mogelijk. **Struikhei** breidt in de PK's traag uit, maar is buiten de PK's vijfmaal aangetroffen. Dit cijfer is vermoedelijk onderschat, waardoor de (lichte) hoop wordt gevestigd, dat althans op een deel van de droge graslanden (percelen 2a, 2b, 5 en 7) de terugkeer van de **Struikhei** mogelijk kan zijn. Opvallend is, dat het restant van de vroegere hei zich niet binnen het nabijgelegen PK 3 uitzaait maar het verspreid in het perceel 5 doet.

Vier van de vijf PK's vermelden bramen. De planten blijven laag en koloniseren traag; zij komen evenwel overal op zulke wijze op, dat zij het probleem van de droge graslanden van het Arkenbos aan het worden zijn.

Opmerkelijk is verder de explosieve uitbreiding van het *Zandhaarmos* in PK1 en PK4 en het onontwarbare samen koloniseren van *Groot en Klein rimpelmos* in het eerder vochtige PK2, met tegelijkertijd een verdubbeling van de bedekking van heidesoorten samen.

Verwachtingen

Aangezien deze droge graslanden een “eiland” vormen in de eerder vochtige alluviale streek gaan wij vooreerst geen spectaculaire “aanwinsten” van soorten noteren. Tussen Heindonk en “De Grote Bergen” en grenzend aan de watersportbaan zijn nog *hogere zanden* te vinden met o.a. *Filago minima* (Dwergviltkruid, UFK1). Zij sluiten daar aan op een veenmossenrijke verlandingsvegetatie en verdienen bescherming. Zoals de PK's vrij goed de algemene vegetatie van de droge percelen van het Broek weerspiegelen zullen wij de resultaten van de extensieve begrazing door paarden binnen een eerder beperkt pallet van soorten moeten zoeken. Het huidig stadium is er een van abundant Gewoon struisgras met plaatselijk een dichte en dikke, dominante moslaag van Groot laddermos, Gewoon haakmos, Gewoon klauwtjesmos en Zandhaarmos.

Het bodemprofiel zou onderzocht moeten worden (oud akkerland !) terwijl ook het opsporen van de lichenen buiten de kwadranten op het programma moet komen. Deze heischrale graslanden herbergen niet zelden een reeks *Cladina's* en *Cladonia's* die indicatorisch zijn voor het soort schraalland.

Mocht **Struikhei** zich doorzetten dan kunnen gediversifieerde heidestructuren in de verwachtingen liggen. Of deze vegetatiekundig bekeken boven de graad van een rompgemeenschap zullen uitsteken hangt van de geologische en omgevingsfactoren af. Alleszins een voor de streek merkwaardige ontwikkeling.

Vermoedelijk herbergen de ruggen in het nu door Amerikaanse eik gedomineerde landschapsdeel van de “Vossenbergh” nog een zaadvoorraad waarmee de schraallanden best mee kunnen gediend zijn. Bochtige smeleveld vecht daar hardnekkig om te overleven! Anderzijds kreeg het noordelijk deel van het aangrenzende en in het reservaat opgenomen perceel 4 als “huidige waardering” = “redelijk goed, min of meer vochtig” mee in de studie van Slembrouck & Wijsmantel. (1997), hetgeen voor de aanvoer van diasporen gunstig kan zijn.

Literatuur : Slembrouck Juul & Nico Wijsmantel (1997). Het Blaasveldbroek. Inventaris van de vaatplanten en mossen met aanwijzingen voor een toekomstig beheer als "N"- en "R"-gebied, Natuurpark Het Broek VZW, inclusief 5+12 kaartjes, 73pp.

Beheerders-onderzoekers, die belang stellen in het deelnemen aan het verdere onderzoek van de P.K.'s, kunnen contact opnemen met de vzw Natuurpark Het Broek vzw (Jules Scheers, tel. 03-886 69 20 en Hugo Lejon, tel 03-886 80 71)

Nieuwsbrief ZWAMMEN

5e jaargang, nr. 1
januari 2005

natuurpunt
Studie

Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt

Momenteel zijn er in Vlaanderen 12 paddestoelenwerkgroepen van Natuurpunt actief. Zij organiseren talloze excursies waarbij aandacht besteed wordt aan educatie. De werkgroepen doen aan inventarisatie van gebieden. Deze gegevens worden systematisch ingevoerd op uurhokniveau (4 km x 4 km) of op kwartierhokniveau (1 km x 1 km). Deze gegevens kunnen op termijn gebruikt worden voor het samenstellen van een atlas. In Vlaams-Brabant werd in 2001 een atlasproject opgestart met ondersteuning van de provincie. Momenteel wordt naar 20 gemakkelijk herkenbare soorten die in bosgebieden voorkomen gekeken. U kan hier als vrijwilliger actief aan deelnemen. Nieuwe vrijwilligers zijn welkom: een handige brochure voor het herkennen en determineren van de soorten wordt gratis verspreid en er zijn talrijke cursussen voor beginners en educatieve wandelingen.

Informatie excursies, cursussen en atlasproject:

Roosmarijn Steeman
Natuurpunt Studie
Kardinaal Mercierplein 1
2800 Mechelen
015/ 29 72 11

Hans Vermeulen
Graatakker 11
2300 Turnhout
tel. 014 47 29 53

E-mailadres:
paddestoelen@natuurpunt.be

Mycologia Zuid-West-Vlaanderen
Maandelijks paddestoelentochten in 2005

Christine Hanssens

Zoeken naar paddestoelen, schimmels en andere zwammen op woensdagnamiddag:

- 5 januari: Winterpaddestoelen in de Kleiputten te Kortrijk
Met nieuwjaarsdrink ! - Gids: Frank Vandendriessche
Afspraak: aan het N.E.C. "de Steenoven" Schaapsdreef 29 om 13u30'
- 2 februari: Op zoek in het kanaalbos te Stasegem - Gids: Lucrèse Vannieuwerburgh
Afspraak: einde Brouwerijstraat te Stasegem om 13u30'
- 2 maart: Bezoek aan het Kennedybos te Kortrijk - Gids: Frank Vandendriessche
Afspraak: ingang bos langs de Kennedylaan om 13u30'
- 6 april: Paddestoelen langs de oude spoorweg te Moen - Gids: Christine Hanssens
Afspraak: aan "de Voerman"- ingang reservaat te Moen 13u30'
- 4 mei: Voorjaarspaddestoelen in het Provinciaal domein 'Wallemote-Wolvenhof' te Izegem - Gids: José Vandeplancke
Afspraak: parking van het domein Kokelarestraat te Izegem om 13u30'
- 1 juni: Zoeken in het Leiebos te Wevelgem - Gids: Michel Lagae
Afspraak: parking langs de Leie om 13u30 of Bissegemkerk om 13u20'
- 7 september: Paddestoelen in de omgeving Kulak - Gids: Frank Vandendriessche
Afspraak: op de parking van de Kulak om 13u30'
- 5 oktober: Herfstpaddestoelen in het Sterrebos te Rumbeke - Gids: José Vandeplancke
Afspraak: parking van het domein te Rumbeke om 13u30'
- 2 november: Op zoek in het Prov. domein "het Veld" te Ardoorie - Gids: José Vandeplancke
Afspraak: parking op het domein via Brugsesteenweg om 13u30'
- 7 december: Paddestoelen in het Prov. domein "de Gavers" - Gids: Lucrèse Vannieuwerburgh
Afspraak: parking Oost (Deerlijk) om 13u30'

Maandelijks microscopie in 2005:

Paddestoelen en andere zwammen microscopisch bekijken op woensdagnamiddag
Afspraak: in het N.E.C. "de Steenoven" Schaapsdreef 29 om 13u30'

19 januari	18 mei
16 februari	15 juni
16 maart	16 november
20 april	21 december

Inlichtingen :

Hanssens Christine	056/21 23 13	Vandeplancke José	056/35 43 64
Lagae Michel	056/41 70 74	Vannieuwerburgh Lucrèse	056/71 90 40
Vandendriessche Frank	056/22 71 39		

Vervolg Verslag vergadering stuurgroep Paddestoelen zie pagina 8.

- Extra accenten die zullen gelegd worden bij dit atlasproject:

- Naast aanmaak en verspreiding van gratis brochure zal belang gehecht worden aan uitgebreide webpagina met info over het project.
- Bij uitvoering van het project zal belang gehecht worden aan indicatorwaarde van paddestoelen voor natuurbeheer. Inventarisatie van natuurgebieden is prioritair.
- Het vinden van zeldzame soorten, die potentiële natuurwaarden indiceren, zal meespelen in aankoopbeleid voor nieuwe natuurgebieden.

Aanmaak folder

Dit wordt verder bekeken op de studiedag op 29 januari 2005

Kandidaturen stuurgroep

De taken van de stuurgroep zijn oa. strategische en financiële beslissingen nemen voor de werkgroep, de werkgroep trekken, projecten opvolgen, voorbereiding AV januari.

Zetelen in de stuurgroep komt neer op het sturen en trekken van een vereniging, engagementen kunnen zo groot en zo klein zijn als de geïnteresseerden zelf wensen.

Verkiezing bestuur zal gebeuren op 29 januari.

Structuur voor de werkgroep

- 2 keer samenkomen per jaar op goed bereikbare centrale locaties in Vlaanderen zodanig dat iedereen de mogelijkheid krijgt een vergadering bij te wonen.
- 1 algemene vergadering per jaar op de studiedag eind januari
- projectwerkgroepen indien er zich projecten aandienen
- contact en vragen beantwoorden via paddestoelen@natuurpunt.be:

Carl Van Den Broeck, Diane Tilkin, Etienne Vanaelst, Christine & Lucrèse geven zich op om mee te participeren of minstens de zaken eens mee te bekijken via paddestoelen@natuurpunt.be. Wie geïnteresseerd is om ook mee te kijken kan zich op dit adres aanmelden.

Algemene vergadering 29 januari 2005

- jaarverslag en werkingsprogramma
- Lezingen:
 - Roosmarijn en de ZWAM: Voorstelling ontwerp atlas regio Leuven
 - Ruben Walleyen over de KAMK: geschiedenis, structuur, cursussen microscopie, mogelijkheid tot aankoop publicaties KAMK
 - Pol Debaenst over de werkgroep Westhoek en hun bijzondere waarnemingen
 - Hans Vermeulen over "paddestoelen en ecologie"

Volgende vergadering

Zaterdag 29 januari algemene vergadering van de paddestoelenwerkgroep + 4 lezingen van 14h15 tot 17h00 in de Katholieke Hogeschool te Mechelen, Zandpoortvest 60